

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
КОЦЮБИНСЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кафедра іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **РОЗВИТОК УМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ РОЛЬОВИХ ІГОР**

Здобувачки 1 курсу МСОАЗ групи
Освітньої програми «Середня освіта. Мови і література
(англійська, німецька)»
Спеціальності 014.021 Середня освіта (мова і література
(англійська))
Галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка
Ступеня вищої освіти Магістр

Ніколаєць Дар'ї Ігорівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник: Дмітренко Н. Є., професор кафедри
іноземних мов, професор, доктор педагогічних наук
(прізвище та ініціали, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Розширена шкала _____

Кількість балів ____ Оцінка ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ РОЛЬОВИХ ІГОР	
1.1. Характеристика вмінь англомовного усного спілкування	7
1.2. Сутність, функції та класифікація рольових ігор	18
1.3. Особливості використання рольових ігор як засобу розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів	26
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	
2.1. Комплекс вправ для розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів з використанням рольових ігор	40
2.2. Організація і проведення пробного навчання	56
2.3. Аналіз результатів пробного навчання використання рольових ігор у розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів	61
Висновки до розділу 2	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Сучасна освіта орієнтована на підготовку особистості, здатної до саморозвитку, критичного мислення, творчої діяльності та ефективної комунікації у різних сферах життя. В умовах інформаційного суспільства й глобалізації вчитель має не лише передавати знання, а й формувати в учнів уміння самостійно здобувати, аналізувати й застосовувати інформацію у практичній діяльності. Такий підхід передбачає розвиток ключових компетентностей [40, с. 33], серед яких провідне місце посідає комунікативна компетентність, яка розуміється як інтегративна здатність особистості, що охоплює систему знань про мову й культуру, мовленнєві та соціальні уміння, навички міжособистісної взаємодії та здатність адекватно й ефективно використовувати мовні засоби в різних комунікативних ситуаціях. Вона забезпечує успішне формулювання та сприймання висловлювань, вибір відповідних стратегій і тактик спілкування, а також уміння будувати конструктивний діалог у різноманітних соціальних і культурних контекстах.

У контексті оновлення освітніх стандартів зростає потреба у застосуванні методів, що забезпечують практичну спрямованість навчання. Серед них важливе місце займають інтерактивні технології, зокрема рольові ігри, які створюють умови для реальної мовленнєвої практики. Вони дозволяють учням використовувати лінгвістичні знання у ситуаціях, наближених до реального спілкування, що відповідає сучасним підходам до розвитку комунікативної компетентності.

Одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти є розвиток англомовного усного спілкування у старшокласників. Володіння англійською мовою відкриває можливості для участі в академічних обмінах, міжнародних проєктах і забезпечує конкурентоспроможність у глобалізованому світі.

Розвиток усного мовлення сприяє формуванню впевненості в собі, критичного мислення, умінь міжособистісної взаємодії та соціальної активності. Оволодіння навичками комунікації англійською мовою

забезпечує гармонійний розвиток особистості, готової до ефективної участі в сучасному суспільстві.

Наукові дослідження підтверджують ефективність комунікативних та інтерактивних підходів, що активізують учнів у процесі навчання. Учитель створює середовище, яке моделює реальні ситуації спілкування, стимулює мовленнєву активність і емоційну залученість.

Рольові ігри передбачають відтворення учнями реальних або умовних комунікативних ситуацій із розподілом ролей і визначенням мети спілкування. Такий формат сприяє активному застосуванню мовного матеріалу в контексті, наближеному до повсякденного життя, підвищує мотивацію до навчання та ефективність засвоєння знань. Крім того, рольові ігри розвивають ключові компоненти мовленнєвої компетентності – функціональність мовлення, когнітивну активність і здатність долати мовний бар'єр, формують упевненість у комунікації та навички міжособистісної взаємодії.

З огляду на вищезазначене, учителі та методисти активно впроваджують рольові ігри як дієвий засіб підвищення комунікативної спрямованості уроків англійської мови. Цей метод поєднує освітні, розвивальні та виховні можливості: стимулює пізнавальну активність, розвиває творче мислення, формує ціннісні орієнтири та навички соціальної поведінки. Завдяки цьому освітня діяльність учнів набуває продуктивного, творчого й особистісно значущого характеру.

Об'єктом дослідження виступає процес розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження є застосування рольових ігор у процесі розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів.

Метою роботи є теоретично обґрунтувати доцільність застосування рольових ігор у процесі розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів, розробити комплекс вправ із застосуванням рольових

ігор для розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів та перевірити його ефективність у процесі пробного навчання.

Для досягнення означеної мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. Охарактеризувати вміння англомовного усного спілкування.
2. З'ясувати сутність, функції та класифікація рольових ігор.
3. Розглянути особливості використання рольових ігор як засобу розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів.
4. Розробити комплекс вправ для розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів з використанням рольових ігор.
5. Організувати і провести пробне навчання.
6. Проаналізувати результати пробного навчання використання рольових ігор у розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів

Методи дослідження. Для проведення дослідження було задіяно різноманітні методи. Теоретичні методи, такі як аналіз наукової літератури та моделювання, дозволили сформулювати теоретичну основу дослідження. Емпіричні методи, зокрема педагогічний експеримент, спостереження та опитування, допомогли зібрати фактичні дані про ефективність рольових ігор. Статистичні методи, такі як кількісний та якісний аналіз, були використані для обробки отриманих даних та виявлення статистично значущих результатів.

Теоретичне значення полягає в обґрунтуванні доцільності застосування рольових ігор у процесі розвитку умінь англомовного усного спілкування учнів старших класів.

Практичне значення роботи полягає у тому, що розроблений комплекс вправ може бути використаний у процесі навчання англійської мови учнів в старших класах. Це підвищує ефективність навчання, мотивацію учнів і забезпечує їхню готовність до реальних комунікативних ситуацій. Використання вправ на основі рольових ігор сприяє створенню сучасного інтерактивного освітнього середовища на уроках англійської мови.

Експериментальна база дослідження. Пробне навчання проводилося на базі комунального закладу «Вінницький ліцей № 20», у 10-Б класі.

Апробація результатів дослідження здійснена на 3-х міжнародних та 2-х всеукраїнських конференціях: «Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури у сучасному освітньому просторі» (Вінниця, 20 травня 2025 року), «Наука, освіта і технології: сучасний стан і вектори розвитку» (Ізмаїл, 2 серпня 2025 року), «Наука та освіта в умовах воєнного стану» (Дніпро, 25 вересня 2025 року), «Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі» (Вінниця, 31 жовтня 2025 року), «Нові тенденції перекладознавства, філології та лінгводидактики в контексті глобалізаційних процесів» (Житомир, 5 листопада 2025 року).

Загальна кількість публікацій: п'ять.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох взаємопов'язаних розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 85 сторінки друкованого тексту. Список використаних джерел включає 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ РОЛЬОВИХ ІГОР

1.1 Характеристика вмінь англомовного усного спілкування

Одним із головних напрямів сучасної освіти в Україні є впровадження проблемно-орієнтованого навчання у викладанні, яке спрямоване на розвиток в учнів умінь самостійно мислити, аналізувати ситуації, вирішувати проблеми, приймати зважені рішення та розвивати критичне мислення [7, с. 166]. Це вимагає комунікативного підходу до навчання, важливою складовою якого є формування англомовної комунікативної компетентності, що забезпечує природне, вільне й спонтанне мовлення.

Фундаментальними засадами комунікативного підходу є:

- мовленнєва спрямованість навчання, що передбачає використання іноземної мови як засобу досягнення практичної мети – ефективного спілкування;
- індивідуалізація освітнього процесу, яка враховує особистісні особливості учнів і виступає важливим чинником їх мотивації та активної участі в освітньому процесі;
- функціональність, що забезпечує добір мовного матеріалу відповідно до реальних умов і потреб комунікації;
- ситуативність та новизна, які сприяють створенню живого, динамічного мовного середовища, наближеного до реального спілкування [3, с. 2].

Імплементація основних принципів комунікативного підходу у навчанні іноземної мови можлива лише завдяки створенню атмосфери колективного спілкування, і саме в умовах реальних комунікативних ситуацій. Такі ситуації спонукають учнів старших класів до мовленнєво вмотивованої взаємодії, що, у свою чергу, сприяє свідомому засвоєнню

навчального матеріалу. Розвиток комунікативних умінь й навичок відбувається через розв'язання практичних мовленнєвих завдань, які викликають в учнів задоволення від процесу навчання, підвищують їхню впевненість і формують мотивацію до спілкування англійською мовою [16].

У науковій літературі поняття «спілкування» та «комунікація» тісно пов'язані й нерідко використовуються як синоніми, оскільки обидва позначають процес інформаційної взаємодії між людьми. Термін «спілкування» етимологічно співвідноситься з англійським communication («комунікація»), що зумовлює часту термінологічну взаємозамінність.

Разом з тим, у контексті розвитку усного мовлення важливо розмежовувати ці поняття. Комунікація у широкому значенні визначається як процес обміну фактичною, емоційною чи оціночною інформацією, ідеями або поглядами між двома і більше учасниками, що може здійснюватися як безпосередньо, так і опосередковано та включає як мовні, так і немовні засоби передачі повідомлень.

Спілкування, натомість, розглядається як специфічно людський вид діяльності, що передбачає безпосередню міжособистісну взаємодію й обмін індивідуально значущою інформацією, емоціями та ставленнями. Його рушійною силою виступає пізнавальна потреба людини та прагнення до взаєморозуміння.

Структура спілкування традиційно охоплює три взаємопов'язані складові: комунікативну (обмін інформацією); інтерактивну (організацію взаємодії та спільної діяльності); перцептивну (сприйняття партнера, формування уявлень про нього й досягнення взаєморозуміння) [24, с. 204].

Усі ці аспекти найповніше проявляються в ситуаціях безпосереднього контакту, що характерні для міжособистісної взаємодії. Як зазначає Ю. Косенко [17], на сьогодні у науковій літературі нараховується близько ста визначень поняття «комунікація», що підкреслює його багатовимірність і ширший характер порівняно з поняттям «спілкування». Т. Гобан-Клас [46, с.

42] узагальнює підходи до трактування комунікації й виділяє такі її інтерпретації:

- трансмісія, тобто трансляція інформації, емоцій, відомостей тощо;
- порозуміння (як між учасниками процесу комунікації, а також як саморозуміння);
- вплив на інших учасників комунікативного процесу (засобами різноманітних знаків і символів вербального та невербального характеру);
- обмін значенням (пошук спільних основ сприймання, розуміння, позицій);
- складова суспільного механізму, що відображає групові норми й цінності, функцію контролю й координацію зусиль у межах соціуму) [17].

Загалом гуманітарні науки тлумачать комунікацію як передачу повідомлення, обмін інформацією, як спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів. До основних видів комунікації зараховуються найчастіше формально-рольове (регламентоване соціальними ролями суб'єктів спілкування), ділове (метою якого є обмін інформацією ділового характеру, потрібною для певного виду діяльності), інтимно-особистісне (яке дозволяє розкрити глибинні структури особистості кожного з суб'єктів комунікативного процесу) спілкування; іноді долучають до цього списку також світське спілкування (в межах якого передається інформація, яку належить висловлювати в кожній окремій ситуації відповідно до загальноприйнятих чи прийнятих в певній групі норм і правил) та контакт масок (формальне спілкування з виконанням певних ролей\масок – ввічливості, чемності, байдужості тощо) [4, с.111-112].

Таким чином, спілкування можна розглядати як одну з форм комунікації, що характеризується безпосереднім міжособистісним характером, емоційним та особистісним змістом інформації, а також спрямованістю на встановлення взаєморозуміння та координацію дій між учасниками взаємодії.

Усне мовлення є основним засобом спілкування. М. Дружинець визначає його як «форму реалізації мови, яка виражається за допомогою звуків, являє собою процес говоріння і є первинною формою існування мови. Усне мовлення має синтагматичний характер, характеризується варіюванням мовленнєвих одиниць, динамічністю, предметністю, індивідуальністю, довільністю та ситуативною обумовленістю, властивою його двом формам, зокрема звуковому субкоду – усному мовленню. Воно ілюструє свідомий характер формування лінійної організації мови, її орієнтацію на світ слухача та передбачення його комунікативних очікувань і реакцій. Літературне усне мовлення, на відміну від діалектного чи просторічного, підпорядковується загальноприйнятим стандартам і може розглядатися в різних аспектах, насамперед в орфоепічному, як основі реалізації мовленнєвих структур» [9, с. 27].

Характерними ознаками усного мовлення є засоби емоційної виразності: тон мови (підвищений або знижений), темп (прискорений або уповільнений), ритмічність, виділення голосом окремих слів і фраз, інтонаційне поділ фраз і речення. Крім того, велику увагу вчені приділяють різновидам мовлення: жестикуляційному та звуковому, зовнішньому та внутрішньому [5].

Усню спілкування виступає не лише засобом передачі інформації, а й важливим інструментом впливу на слухача, оскільки передбачає урахування його очікувань, емоційного стану та можливих реакцій. Завдяки своїм особливостям – інтонації, темпу, ритму, голосовим акцентам – воно забезпечує не лише змістовну, а й емоційно-прагматичну сторону комунікації.

О. Романюк [32, с. 6] визначає «усне спілкування» як «неофіційну бесіду, в якій відсутні сторонні особи, виникають непередбачені теми розмови, які обговорюються за умови довірливих стосунків співрозмовників, які прагнуть повідомити інформацію, розповісти про подію, порадитись у певних діях чи переконати один одного у своїй точці зору...».

Англомовне усне спілкування може бути визначено як процес обміну інформацією, думками, ідеями або почуттями через усне мовлення англійською мовою в різноманітних контекстах. Воно охоплює як продуктивні навички (говоріння), так і рецептивні навички (слухання). Це не лише здатність «говорити», а й вміння робити це грамотно, доречно, ефективно та з урахуванням співрозмовника й контексту.

Д. Крістал [49] трактує «усне спілкування», як «... передача повідомлень за допомогою мовлення, в якому здійснюється прямий обмін інформацією між співрозмовниками через звук, що реалізується в процесі вербального взаємодії».

На думку Дж. Річардса [50], англомовне усне спілкування включає в себе «комунікаційні стратегії, які допомагають мовцям досягти взаєморозуміння у процесі спілкування англійською мовою, звертаючи увагу на важливість розвитку комунікативних навичок у межах мовних обмежень та контексту. Він вважає, що успіх англомовного усного спілкування залежить від здатності ефективно застосовувати як граматичні, так і соціальні аспекти мови»

Згідно з дослідженнями Д. Брауна [40], ефективність англомовного усного спілкування залежить від таких чинників:

- рівня володіння мовними навичками і мовленнєвими вміннями;
- рівня мотивації та впевненості мовця;
- мовного середовища та можливостей практики;
- культурних особливостей спілкування.

У цьому контексті усне мовлення реалізується через два основні види мовленнєвої діяльності – аудіювання та говоріння.

Аудіювання визначається як процес сприйняття та розуміння мовлення на слух. Як зазначає Н. Дмитренко [6, с. 250] «...аудіювання як вид мовленнєвої діяльності характеризується специфічною ціллю – смисловою трансформацією сприйнятої на слух інформації. Лише за умови, що процес слухання супроводжується процесом розуміння, він перетворюється у процес

аудіювання». Аудіювання є комплексною мовленнєвою розумовою діяльністю, яка ґрунтується на природних здібностях людини, вдосконалюється у процесі її розвитку та дає можливість розуміти інформацію в акустичному коді, зберігати її в пам'яті (чи на письмі), відбирати й оцінювати її згідно з інтересами чи поставленими завданнями [33].

Визначальними рисами аудіювання як виду мовленнєвої діяльності в методиці навчання іноземних мов вважаються такі [32, с. 229]:

1. За характером мовленнєвого спілкування аудіювання – усний вид мовленнєвої діяльності.
2. За своєю роллю у процесі спілкування аудіювання – реактивний вид мовленнєвої діяльності.
3. За спрямованістю на прийом і видачу мовленнєвої інформації аудіювання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності.
4. Форма перебігу процесу аудіювання – внутрішня, невиражена, на відміну від говоріння і письма, які актуалізуються у зовнішньому плані.
5. Предметом аудіювання є чужа думка, яка закодована в аудіотексті і яку належить розпізнати.
6. Продуктом аудіювання є умовивід.
7. Результатом аудіювання є розуміння або нерозуміння сприйнятого на слух змісту висловлювання і відповідна (мовленнєва чи немовленнєва реакція) поведінка слухача. У школі аудіювання розглядають як засіб навчання усного мовлення і як самостійний вид мовленнєвої діяльності, що спрямований на розуміння зв'язних текстів [22, с. 65].

Процес аудіювання є складною розумово-мовленнєвою діяльністю, яка базується на природних здібностях людини, розвивається упродовж її навчання та життєвого досвіду. Аудіювання дозволяє не лише розпізнавати інформацію в акустичному форматі, а й зберігати її в пам'яті (або фіксувати письмово), аналізувати, оцінювати та відбирати згідно з поставленими комунікативними завданнями чи інтересами.

Вміння слухати є важливим аспектом комунікації. Аудитивні вміння можна визначити, як здатність розуміти мовлення співрозмовника на слух, реагувати на запитання, репліки, навіть коли мовлення не ідеальне або використовується незнайома лексика чи акценти; сприймати усні тексти усвідомлюючи їхній зміст, виводити ключові моменти з прослуханого; виявляти головні ідеї, деталі, емоції у мовленні співрозмовника.

Ефективна комунікація в усному мовленні неможлива без активного продукування мовлення – говоріння, яке визначається як «... продуктивний вид мовленнєвої діяльності, який здійснюється у формі діалогу чи монологу. Для мовлення, перш за все, необхідний стимул, спонукання [5, с.41]». Говоріння виступає невід’ємним і взаємопов’язаним компонентом аудіювання. Саме через говоріння реалізується зворотний зв’язок у процесі спілкування, і воно є важливим етапом перетворення сприйнятої інформації на власне висловлювання

Мовлення і говоріння є складовими мовленнєвої діяльності [28, с. 27]. Тому мовлення можна визначити як функціонування мови. Мовлення розуміється як комунікативна діяльність, що включає вплив, вираження думок і передавання інформації мовними засобами. Говоріння – це мовлення в дії. Мовні одиниці в процесі їх вивчення слід розглядати як з точки зору лінгвоцентризму, тобто коли в центрі уваги зосереджено певне мовне явище як елемент системи, так і з точки зору антропоцентризму, коли мовні одиниці (і вся мова) досліджуються як творчий продукт їх носія, етносоціуму, який породив мовне явище як ключовий елемент національної культури. У цьому випадку у центрі дослідницької уваги має бути творець мовної субстанції, етнос, що використовує власний продукт, чи окрема мова – індивід як представник етноспільноти, який використовує рідну мову [10, с. 23].

На думку Н. Дмітренко [6, с. 283], говоріння реалізується у двох основних формах: діалогічній, яка полягає в обміні висловлюваннями між двома або кількома учасниками спілкування, та монологічній – коли

мовлення продукується однією особою і адресоване іншій особі або аудиторії.

Монологічне мовлення – це зв'язне безперервне висловлювання однієї особи, звернене до одного або кількох партнерів. Метою такого висловлювання зазвичай є потреба певним чином вплинути на інших людей, переконати їх у чомусь [26].

До умінь монологічного мовлення належать: здатність логічно, послідовно (зв'язно), стисло або детально, а також комунікативно мотивовано висловлюватися про факти та події, застосовуючи різні типи мовлення (опис, розповідь, повідомлення, характеристику), а також формувати емоційні і оцінні судження; передавати зміст і основну думку прочитаного або прослуханого тексту, спираючись на нього; готувати повідомлення з урахуванням прочитаної або прослуханої інформації; висловлювати і аргументувати власне ставлення до прочитаного чи прослуханого матеріалу [6, с. 286].

Крім того, вміння формувати повідомлення чи розповіді, які містять найважливішу інформацію з певної теми або проблеми, поєднуючи матеріали з одного або кількох джерел; характеризувати явища, процеси, а також судження відомих науковців і дослідників; описувати події і викладати факти.

Монологічне мовлення є ключовим засобом розвитку мовленнєвої компетентності, що дозволяє формувати вміння аргументовано висловлювати власну позицію, аналізувати інформацію та робити висновки та оцінювати факти або події сучасного життя.

Монологічне мовлення тісно пов'язане з діалогічним. Найчастіше монолог – це окремий випадок діалогічного мовлення, коли висловлювання одного з партнерів подається у розгорнутій формі як закінчене повідомлення. Тому, монологічна форма мовлення особи, є подальшим розвитком детальних висловлювань у системі діалогічного мовлення [47].

І. Іпатій та О. Кузик трактують діалогічне мовлення, як «...особливий вид мовленнєвої діяльності, що характеризується ситуативністю, зверненістю, вмотивованістю, спонтанністю, емоційною забарвленістю» [11].

Н. Скрипник зазначає, що «діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Саме тому в межах одного мовленнєвого акта кожен з учасників по черзі виступає як слухачем, так і мовцем» [34, с. 142]. Науковиця наголошує на ідеї про те, що «діалогічне мовлення є найефективнішим засобом навчання іноземній мові, оскільки сприяє активізації мовленнєвого матеріалу й формуванню мовленнєвих навичок, умінь, йому притаманна спонтанність, емоційність та експресивність» [34, с. 142]. У діалогічній мові «комунікативний процес є дво- або багатовекторним: кожен учасник по чергову переходить від мовленнєвої активності до сприймання та осмислення отриманої інформації», що сприяє полегшенню під час спілкування [28].

Більшість науковців, як от О. Котенко, Р. Павлюк, А. Соломаха, І. Сінельник, Ю. Веклич [21 с. 302], відносять до мовленнєвих умінь діалогічного мовлення наступні вміння: «ініціювати і закінчувати діалог; підтримувати спілкування, використовуючи мовленнєві кліше, притаманні діалогам різних функціональних типів; розширювати запропоновану співрозмовником тему розмови, переходити на іншу тему; використовувати стягнені форми, характерні для діалогічного мовлення; запитувати інформацію; комбінувати репліки згідно з комунікативним наміром; адекватно реагувати на репліки співрозмовника; емоційно забарвлювати діалог, використовуючи відповідну інтонацію, жести, міміку, вигуки, характерні для мовленнєвої поведінки носіїв мови; вести бесіду з однією чи кількома особами відповідно до комунікативної ситуації в рамках тематики, визначеної програмою; адекватно поводитися у комунікативних ситуаціях, демонструючи мовленнєву поведінку, характерну для носіїв мови». Вони також зазначають, що у діалогічному мовленні важливу роль відіграє прогнозування, тобто здатність передбачити ймовірну репліку

співрозмовника. Це передбачає також уміння класифікувати, систематизувати й критично оцінювати отриману в процесі спілкування інформацію та адекватно реагувати на неї. Крім того, необхідними є навички використання як фактичного матеріалу з теми розмови, так і власних коментарів, суджень і поглядів [21, с. 303].

Окрім того, у розвитку усного спілкування, важливими є компенсаторні вміння, як допомагають в умовах дефіциту мовних засобів виходити зі складного положення. До таких умінь належать: уміння повернутися до раніше сказаного; уміння передати значення слова, яке учень не може пригадати, за допомогою його заміни іншими мовними засобами (загальним словом, займенником, більш загальним поняттям, синонімом тощо; описати характеристики предмета мовлення за допомогою фізичних якостей (колір, розмір тощо) та специфічних особливостей; спростити фразу, спираючись на знайомі слова або зразки мовлення; застосувати парафраз; застосувати адекватні невербальні засоби спілкування для пояснення слова; звернутися по допомогу до аудиторії тощо [53, с. 145].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що вміння англомовного усного спілкування визначаються як здатність учнів старших класів здійснювати мовленнєві й немовленнєві дії у говорінні англійською мовою [19]. Це інтегрована компетентність старшокласника, що передбачає володіння лексичними, граматичними та фонетичними засобами англійської мови, ефективне та адекватне побудування усних висловлювань, застосування комунікативних стратегій і врахування соціокультурних норм для досягнення конкретних комунікативних цілей у різних ситуаціях. Проаналізувавши наукову літературу із зазначеної проблеми, ми дійшли висновку, що англомовне усне спілкування учнів старших класів охоплює комплекс мовних, комунікативних та соціокультурних вмінь і навичок, які формуються та вдосконалюються в процесі активної мовленнєвої взаємодії. Особливо ефективним засобом розвитку цих умінь є рольові ігри, оскільки вони створюють умови, максимально наближені до реального мовленнєвого

середовища, де учні використовують англійську мову в контекстуалізованих, соціально значущих ситуаціях. Саме такий підхід забезпечує природне засвоєння мовного матеріалу та активізує комунікативну діяльність учнів.

На нашу думку, використання рольових ігор на заняттях з англійської мови сприяє розвитку в учнів старших класів ключових умінь англомовного усного спілкування, зокрема умінь говоріння, які включають мовні та аудитивні компоненти, а також комунікативних, соціокультурних та компенсаторних умінь.

1. Мовні навички:

- фонетичні навички – правильна артикуляція звуків і використання розмовного інтонаційного ритму;
- лексичні навички – добір відповідної лексики залежно від ролі та ситуації;
- граматичні та синтаксичні навички – застосування структур і побудова простих, логічних речень у усному мовленні.

2. Аудитивні вміння:

- розуміння основного змісту висловлювань;
- виділення ключової інформації та деталей;
- інтерпретація мовленнєвих намірів, емоцій та інтонацій співрозмовника;
- прогнозування змісту за контекстом;
- адекватна реакція на почуте в межах комунікативної ситуації.

3. Комунікативні вміння:

- уміння ефективно висловлюватися в монологічній та діалогічній формі;
- застосування різних мовленнєвих функцій відповідно до ситуації (інформування, прохання, порада, переконання тощо);
- дотримання норм мовленнєвого етикету (формальне та неформальне спілкування);

- використання комунікативних стратегій (перефразування, уточнення, звернення по допомогу).

4. Соціокультурні вміння:

врахування соціокультурних особливостей спілкування (етикет, традиції, міжособистісні взаємодії);

здатність добирати мовні засоби відповідно до ролі та ситуації;

готовність до міжкультурної взаємодії та адаптації до іншомовного середовища.

5. Компенсаторні вміння:

- перефразування та пояснення незнайомих понять;

- використання синонімів і контекстних здогадок;

- застосування невербальних засобів (жести, міміка, паузи, інтонаційні маркери).

Отже, вміння англомовного усного спілкування – це комплексна компетентність старшокласників, яка інтегрує мовні, комунікативні, соціокультурні, аудитивні та компенсаторні навички, що забезпечують ефективну усну взаємодію в різних соціальних та комунікативних ситуаціях.

Сукупність цих умінь забезпечує формування в учнів здатності до ефективної, доречної й культурно зумовленої усної комунікації англійською мовою в різноманітних життєвих, навчальних і професійних ситуаціях.

1.2. Сутність, функції та класифікація рольових ігор

Особливе місце в процесі розвитку усного англомовного спілкування учнів надається ігровій діяльності, як динамічній системі взаємодії особистості з навколишнім середовищем, у процесі якої відбувається її пізнання, засвоєння культурно-історичного досвіду та розвитку англомовної комунікативної компетентності. Продуктивність ігрової діяльності визначається здатністю учнів до творчої уяви та активної комунікації з

іншими учасниками гри.

Рольова гра (англ. *Role-playing game*) визначається Дж. Вільямс, Ш. Хендрикс, В. Вінклер [58, с. 3] як розважальна гра, що передбачає виконання учасниками конкретних ролей і колективне створення або відтворення сюжету в уявних ситуаціях. Учасники самостійно приймають рішення, спираючись на словесний образ персонажа, а дії можуть завершитися успіхом чи провалом за визначеною системою правил, норм й принципів. У межах правил гравці мають можливість вільно імпровізувати; їхній вибір у кожній ситуації формує інсценування та результат гри

Н. Камінська [12] визначає «рольову гру» як ігровий вид діяльності, в якій учні переймають на себе певні ролі й виконують їх. Ігрова діяльність впливає на розвиток уваги, пам'яті, мислення, уяви, всіх пізнавальних процесів. Науковиця зазначає, що «гра є не лише колективною розвагою. Це основний спосіб досягнення цілей навчання, тому необхідно точно знати, які саме навички і вміння потрібно розвинути, що дитина не вміє і чого має навчитися в ході гри; гра повинна поставити дитину перед необхідністю розумового зусилля». Учні не усвідомлюють навчальний характер цієї діяльності.

Гра як форма навчальної діяльності сприяє підвищенню інтересу до навчання, робить його процес захоплюючим і емоційно привабливим. У межах рольової гри учні виступають не лише учасниками, а й активними творцями ігрового середовища. Навіть інтелектуально-пасивна дитина, перебуваючи в умовах ігрової ситуації, здатна впоратися із завданням, яке в традиційних умовах викликає труднощі [48]. Це зумовлено умовністю гри та відсутністю тиску формального оцінювання, яке часто викликає тривожність в учня. В атмосфері емоційного піднесення, рівноправності та співпраці долаються скутість, мовленнєві бар'єри, втома, знижується рівень тривожності та формується позитивне ставлення до освітнього процесу [31].

Рольова гра – це спонтанна поведінка школяра, його реакція на репліки інших людей, які беруть участь у даній ситуації. Саме у грі учень вільно

імпровізує, виступає в ролі активного співрозмовника. Тому рольова гра, яка в основному базується на розв'язанні конкретної, порушеної на уроці вчителем проблеми, забезпечує оптимальну активізацію комунікативної діяльності учнів на уроках. Щоб дати відповідь на поставлене запитання, необхідно реально його усвідомити, звернутися до друзів, знайомих за порадою, що й викликає потребу в спілкуванні, розвиває логічне мислення, вміння правильно висловлюватися, переконувати співрозмовника, вказуючи при цьому на конкретні факти, довідки [45].

Наприклад, пропонують змодельовати життєву ситуацію, яка може трапитись у реальному житті (зустріч із знайомим на вулиці, участь у важливих переговорах, конференціях тощо). Старшокласник повинен «увійти» у визначену роль. В одних випадках він може виступати від власного імені, в інших – використовувати уяву, аби максимально наблизитись до запропонованих обставин. Учні мають діяти так, наче все відбувається насправді, а їхня поведінка повинна відповідати ситуації та ролі, яку вони виконують.

Рольова гра, за Т. Коньковою та В. Шалаєвою [15, с. 208] являє собою творчий підхід в навчанні іноземної мови, простий і природний спосіб пізнання людиною навколишньої дійсності, яка дає можливість навчитися використовувати свої знання, вміння та навички в процесі навчання та в майбутній діяльності. Використання гри у навчанні є дійсно актуальною проблемою та розглядається як могутній засіб мотивації навчання, як могутній засіб виховання волі, формування практичних навичок. Вона мотивує розумову діяльність, оскільки учні опиняються в ситуації, коли актуалізується необхідність спілкуватися зі співрозмовником. Таким чином, це безумовно забезпечує сприятливі умови для здійснення комунікативно спрямованого навчання іноземній мові.

У освітньому процесі рольова гра виконує наступні функції (див рис. 1.1).

В. Черниш [35, с. 8-9] детально розкриває зміст вищезазначених функцій, вважаючи, що:

- *навчальна функція* рольової гри проявляється у тому, що вона значною мірою впливає на вибір мовних засобів, сприяє формуванню та вдосконаленню мовленнєвих умінь і навичок, а також дозволяє учням відтворювати моделі спілкування в різноманітних комунікативних ситуаціях;

- *виховна функція* проявляється через формування в учнів дисциплінованості та таких важливих рис характеру, як відповідальність, взаємодопомога, взаємопідтримка, гуманність, уважність до партнерів, ввічливість, ініціативність, активність, самостійність, здатність відстоювати свою думку і приймати виважені рішення в конкретних ситуаціях;

- *комунікативна функція* полягає у створенні природного середовища для іншомовного спілкування, що сприяє згуртуванню учнів, налагодженню нових емоційно-комунікативних зв'язків, побудованих на взаємодії іноземною мовою;

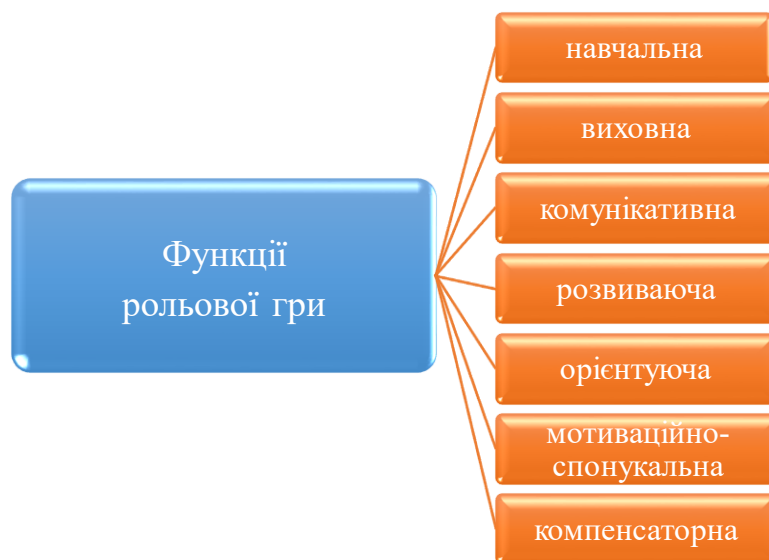

Рис.1.1. Функції рольової гри

- *розвиваюча функція* рольової гри полягає в стимулюванні розвитку пам'яті, уваги, кмітливості, загальнонавчальних умінь та навичок учнів, а також у формуванні здатності сприймати різноманітну інформацію. Крім

того, вона сприяє гармонійному розвитку особистості та активізації її внутрішніх ресурсів;

- *орієнтуюча функція* формує вміння ставити себе на місце іншого, бачити себе очима партнера, планувати та регулювати власну мовленнєву поведінку і прогнозувати поведінку співрозмовника, критично оцінюючи дії як власні, так і інших учасників гри;

- *мотиваційно-спонукальна функція* полягає у стимулюванні зацікавленості до іншомовного спілкування, оскільки гра виступає моделлю реального міжособистісного діалогу, активізуючи мотиваційні механізми учня;

- *компенсаторна функція* дозволяє долати труднощі у мовленнєвій діяльності, які виникають через недостатній рівень мовної підготовки, створюючи умови для компенсування цих недоліків через розширення контексту гри, що дає учням можливість відчувати себе більш дорослими та впевненими [31, с. 8-9].

До переваг рольової гри Г. Лещенко [18] виокремлює такі:

- 1) учні використовують мовний матеріал у ситуаціях, близьких до реального життя;

- 2) такий вид ігор дозволяє оволодіти навчальним матеріалом й усвідомлено засвоїти специфіку його використання в мовленні в процесі закріплення;

- 3) рольові ігри розвивають і вдосконалюють мовленнєво-розумову діяльність і створюють умови психологічної готовності до спілкування;

- 4) в учнів з'являється бажання спілкуватись іноземною мовою після уроків, тобто ігри стимулюють внутрішню мотивацію до вивчення мови;

- 5) рольові ігри максимально стимулюють активність учнів, що є необхідним для досягнення мети гри;

- 6) в учнів є можливість використовувати мову самостійно, без прямого контролю з боку вчителя, крім того, школярі охоче концентруються на роботі, оскільки самі окреслюють свій внесок у роботу під час гри;

7) проведення ігор стимулює дисципліну учнів – жоден учень, якому цікаво те, що він робить, не буде порушувати поведінку [18, с. 11].

Поділяючи точку зору О. Шерстюк [37, с. 45], зазначимо, що «рольові ігри вигідно відрізняються від інших методів навчання тим, що дозволяють учням бути причетними до розробки її теми, що вивчається, дають можливість їм ніби «прожити» деякий час у ролі когось іншого, спробувати свої сили в конкретних життєвих ситуаціях». При цьому дослідник підкреслює, що рольові ігри не замінюють традиційних методів навчання, а раціонально їх доповнюють. Основним критерієм, який з'ясовує правильність використання рольових ігор у освітньому процесі, є досягнення мети навчання з урахуванням умов, у яких буде проходити процес навчання. Доцільність використання рольових ігор, на думку науковця, доводять наступні обставини:

- підвищення інтересу до навчальних занять і взагалі до тих проблем, які розглядаються в процесі гри;

- зростання пізнавального інтересу в процесі навчання (учні засвоюють та утримують більшу кількість інформації, яка базується на прикладах конкретної діяльності, що сприяє формуванню в учасників гри навичок прийняття рішень; позитивний вплив рольових ігор на ставлення учнів до навчального процесу та інших форм занять;

- зміна ставлення учнів до тих конкретних ситуацій, які служили предметом гри, до людей, котрі були персонажами в грі;

- оптимізація самооцінки учнів: вона стає більш об'єктивною, іноді змінюється й оцінка можливостей інших людей;

- покращення взаємин учнів і вчителя [2, с. 45].

У відповідності до мовних навичок, рольові ігри можуть бути *лексичними, фонетичні та граматичні* тому що саме вони дають можливості для тренування учнів у вживанні лексики в ситуаціях, близьких до реального життя, навчання розуміння учнями зміст висловлювань, розвитку слухової та мовної реакції, навчання учнів послідовно, логічно і творчо використовувати

отримані мовні навички, виражати свої думки [54].

Відомий науковець Р. Скарселла [52] вважає рольову гру окремою формою гри. Тому пропонує виділяти наступні рольові ігри: *драматизацію*; *симуляцію*.

Драматизація і вправи з використанням міміки, як зазначає К. Лівінгстоун [49], являються підготовчим етапом до застосування рольової гри та симуляції. Під вправами з використанням міміки він розуміє виконання певної дії, розігрування короткої сценки без використання мовних засобів. Завдання учнів полягає в тому, щоб якомога швидше і правильніше вгадати зображувальну дію. Симуляція ж часто може відтворювати ситуації, які зустрічаються в повсякденному житті. Але вони передбачають миттєвого ухвалення рішень з певної проблеми [50]. Таким чином, симуляція є відтворенням певної життєвої ситуації, позбавленої непередбачених або небезпечних ситуацій.

Ефективним прийомом навчання говоріння є різні форми драматизації, в яких використовуються театральні сценаріїв. У своїх роботах Дж. Річардс пише про те, що театр є своєрідний науково-дослідницький центр, де створюються мовленнєві вчинки, та виділяють наступні форми драматизації як різновиду рольової гри: *переказ тексту від імені дійових осіб*; *діалог*; *імпровізація*; *рольова гра* [51].

С. Ніколаєва та інші [20] поділяють рольові ігри на *соціально-побутові* та *ділові / професійно орієнтовані*. Соціально-побутові ігри спрямовані на розвиток формування навичок та умінь іншомовного спілкування в соціально-побутовій сфері, а також на розвиток ініціативності, колективності й відповідальності як суспільно цінних якостей особистості і вдосконалення загальної культури поведінки. Ділові ігри використовуються при навчанні професійно орієнтованого спілкування у школі.

У освітньому процесі рольові ігри також мають класифікацію за дидактичною метою та функціональним призначенням: тренувальні (спрямовані на активізацію уяви та мотивації), ситуативні (орієнтовані на

аналіз та моделювання комунікативних ситуацій), конструктивні та проблемно-розв'язувальні (розвивають уміння взаємодіяти, брати роль, приймати групові рішення) та творчі (сприяють формуванню ініціативності, креативності та проєктної діяльності).

Залежно від рівня складності мовленнєвих і тривалості рольової гри, можна виділити:

- *керовані / контрольовані* (controlled role-play) [16] – можуть бути побудовані на основі діалогу або тексту. У першому випадку учні знайомляться з діалогом, практикують його, аналізують зміст та лексику, а потім створюють власний варіант із запропонованих реплік. У другому випадку після ознайомлення з текстом один учень виконує роль персонажа, інші беруть у нього інтерв'ю, а вчитель дає інструкції та підтримує процес.

- *напів-керовані / контрольовані* (semi-controlled role-play) – учні отримують свої ролі та опис сюжету рольової гри;

- *вільні / некеровані* (free role-play) – при її проведенні учитель називає тему рольової гри, а потім просить учнів скласти різні ситуації, що зачіпають різні аспекти теми. Учитель пропонує розділитися на групи, кожній групі вибрати ситуацію і дає час на підготовку.

- *епізодичні* (small-scale role-play) – розігрується певний лише фрагмент рольової гри [1, с. 223].

Проаналізувавши педагогічні джерела [13], ми можемо констатувати, наступні можливості й характеристиками рольової гри, а саме:

- рольова гра виступає моделлю спілкування, яка імітує реальність у її ключових рисах: як і в життєвих ситуаціях, мовна та немовна поведінка учасників тісно взаємодіють між собою;

- активізує особистісну залученість учнів до подій, що відбуваються. Старшокласники входять у роль не від себе особисто, а від імені персонажа, що сприяє глибшому зануренню в ситуацію і, як результат, більш ефективному засвоєнню іноземної мови;

- гра сприяє розширенню асоціативного мислення, що позитивно

впливає на запам'ятовування й опрацювання мовного матеріалу;

- підтримує формування навчального партнерства і співпраці, сприяє згуртуванню учнівського колективу та має значний виховний ефект;

- стимулює творче мислення, винахідливість і креативність, що підсилює її освітній і розвивальний потенціал [13].

Отже, рольова гра, як творчий вид діяльності на уроках англійської мови, дозволяє створити ситуації мовленнєвої взаємодії, що сприяють розвитку уяви та креативності, покращують здатність до імпровізації, розвивають вміння правильно й впевнено спілкуватися іноземною мовою, а також підвищують емоційну зацікавленість учнів старших класів до освітнього процесу. Використання рольових ігор сприяє створенню мотиваційного середовища, яке знижує мовні бар'єри та дозволяє старшокласникам набувати практичних умінь і навичок у реальних розмовних ситуаціях.

1.3. Особливості використання рольових ігор як засобу розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів

Одним із дієвих засобів розвитку англомовного усного мовлення учнів старших класів є рольова гра. Питання застосування рольових ігор на заняттях залишається актуальною, оскільки такі форми роботи на заняттях із іноземної мови залучають всі рівні засвоєння знань та формування мовленнєвих навичок і вмінь – від репродукції до самостійної творчої діяльності учнів [36, с. 7].

Гра – це спосіб творчого викладання, завдяки якому учні старших класів можуть розкрити свої індивідуальні особливості, інтелектуальні здібності і талант. Гра вважається інтерактивним методом навчання й виховання дітей. Його цінність у тому, що в ігровій діяльності у тісному взаємозв'язку діють такі функції, як освітня, розвиваюча і виховна [29].

Розробці ігрових форм і методів навчання іноземної мови присвячували свої праці такі науковці, як-от: М. Білогорка, В. Киливник, Т. Конькова, Н. Краснова, Т. Мороз, М. Пентилюк, В. Черниш, В. Шалаєва, В. Ягупов, Дж. Андерсон, Д. Кристал, Дж. Аріоранта, Дж. Вайт, Дж. Вільямс, Дж. Волтон, М. Гітченс, В. Кіт, С. Лівінгстон, Дж. Пітерсон, Е. Септіана, Р. Стівенс, та інші. У своїх дослідженнях, вони зазначали, що рольова гра сприяє вирішенню як освітніх, так і виховних завдань, які ми коротко сформулювали у рисунку 1.2. (див. рис. 1.2.).

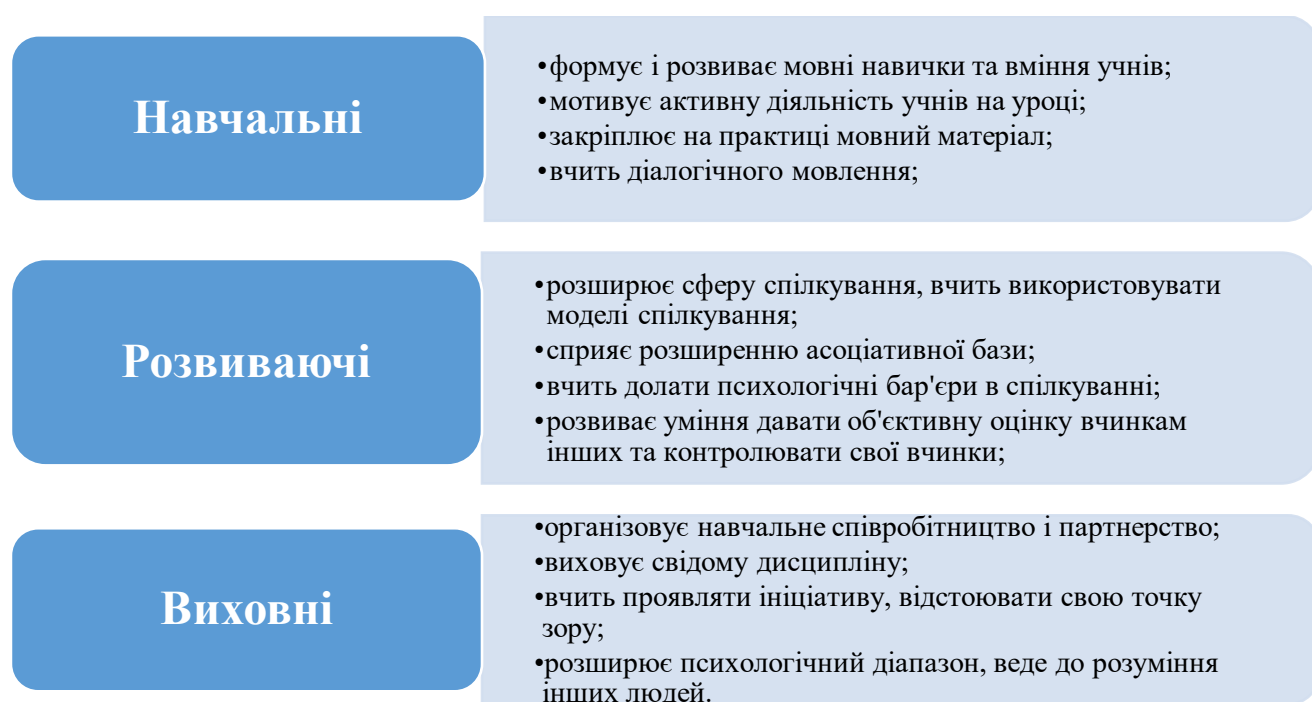

Рис. 1.2. Завдання рольової гри

Рольова гра це передусім процес, а не готовий витвір. *Ролі, ситуації та рольові дії* [13] є її структурними компонентами, які ми розглянемо детальніше.

Перший компонент рольової гри – це *ролі*, які виконують старшокласники. Вони бувають соціальними (професійні, демографічні) та міжособистісними (лідер, друг, суперник тощо). Вибір ролей має сприяти розвитку активної життєвої позиції та позитивних якостей особистості.

Другий компонент – *вихідна ситуація*, що є основою для організації гри. Вона має враховувати реальні обставини та стосунки між учасниками. Її складові: суб'єкт, об'єкт спілкування, ставлення суб'єкта до об'єкта та умови мовленнєвої взаємодії.

Третій компонент – *рольові дії*, які виконуються учнями. Вони відповідають характеру ролі й охоплюють як вербальні, так і невербальні елементи, а також використання бутафорії.

Застосування рольової гри на уроках іноземної мови, зокрема англійської, сприяє позитивним змінам у монологічному та діалогічному мовленні учнів як у якісному відношенні (розмаїтість діалогічних єдностей, ініціативність мовних партнерів, емоційність висловлення), так і в кількісному (правильність мови, обсяг висловлення, темп мови) [56].

Особливо помітним є вплив рольової гри на розвиток монологічного мовлення, оскільки вона забезпечує умови для цілеспрямованого продукування зв'язного висловлювання в межах певної комунікативної ситуації. Учні отримують можливість висловлювати власну думку, робити повідомлення, давати поради, характеризувати події чи явища від імені певного персонажа, що сприяє розвитку навичок структурованого мовлення, логічної побудови висловлення та використання мовленнєвих кліше [41].

Монологічне мовлення в процесі навчання англійської мови передбачає самостійне розгортання висловлювання, орієнтованого на уявного чи реального співрозмовника або аудиторію. Формування цієї форми мовленнєвої діяльності ґрунтується на поступовому переході від відтворення зразків до самостійного продукування зв'язного монологу відповідно до комунікативної мети.

У процесі навчання говорінню англійською мовою застосовуються різні типи мовленнєвих висловлювань, відповідно до форми спілкування. У межах монологічного мовлення використовуються такі жанрові різновиди, як опис, повідомлення, розповідь, характеристика, доповідь, представлення проєктів та інші [6, с. 283].

Процес навчання монологу реалізується через систему вправ і складається з трьох основних етапів:

Перша група вправи спрямована на засвоєння лексико-граматичного та тематичного матеріалу. Так як на першому етапі учні знайомляться з лексикою, синтаксисом і типовими структурами, що використовуються у певному типі монологу. Це рецептивно-продуктивні, підготовчі вправи, які можуть містити: заповнення пропусків у тексті; трансформацію речень; відповіді на запитання за зразком; опис з опорою на візуальний матеріал (зображення, схеми, карти тощо). Приклад:

Instruction: Look at the picture of a traditional Ukrainian meal. Name the dishes and describe their appearance, ingredients, and taste.

Target language: "This is varenyky. They are boiled dumplings filled with potatoes, cheese or cherries. They are soft, mild, and served with sour cream."

Вправи другої групи передбачають побудову мікромонологів за опорою.

На другому етапі вводяться опори (словесні, графічні, ситуативні), які допомагають учням будувати короткі монологічні висловлювання. До таких вправ належать: складання опису/розповіді за планом; презентація за ключовими словами або фреймами; підготовка невеликих повідомлень на тему (наприклад, про страву, місце, традицію). Наприклад:

Instruction: Prepare a short speech about your favorite traditional dish using the following plan: 1) Name and origin; 2) Ingredients; 3) Cooking method; 4) Personal impression.

Sample answer: "My favorite traditional dish is borscht. It comes from Ukraine. The main ingredients are beets, cabbage, potatoes, carrots, and meat. It is boiled and served with sour cream. I like it because it's healthy and has a unique taste."

До третьої групи вправ належать комунікативні вправи на продукування розгорнутого монологу. Фінальний етап передбачає творчі продуктивні завдання, які потребують повного самостійного висловлювання з урахуванням ситуації, слухача, мети спілкування. Це можуть бути: презентації результатів проєктної діяльності; тематичні виступи (наприклад, e.g. "My country's food culture"); рольові ігри, де учень виступає у певній

соціальній ролі (наприклад, кухар, екскурсовод, турист); відеозаписи / аудіозаписи монологів. Наприклад:

Instruction: Prepare and present a 1-minute speech about your visit to the Ukrainian Cuisine Festival. Use past tense and at least five food-related words.

Target monologue: "Last weekend I visited the Ukrainian Cuisine Festival. It was amazing! I tried varenyky with potato and mushrooms, and delicious pampushky with garlic. There were cooking shows where I learned how to make holubtsi. I also bought some traditional bread. It was a great experience?"

Завдяки рольовим іграм, монологічне мовлення набуває більшої автентичності, змістовності та емоційності, а учні поступово опановують різні типи монологу – опис, розповідь, повідомлення, міркування – з урахуванням комунікативної мети та аудиторії. Крім того, такий підхід допомагає подолати мовленнєвий бар'єр і підвищує мотивацію до усного висловлювання.

Діалогічне мовлення виконує певні комунікативні функції, такі як: повідомлення інформації; пропозиції, прийняття / неприйняття запропонованого; обмін судженнями / думками / враженнями; обґрунтування своєї точки зору.

Формування навичок і вмінь діалогічного мовлення здійснюється на основі системи спеціальних вправ, які поділяються на три послідовні групи вправи для оволодіння діалогічними єдностями, на оволодіння мікродіалогами на основі засвоєних діалогічних єдностей, вправи для оволодіння різними функціональними типами діалогу [20, с. 321].

Метою першої групи вправ є навчити учнів старших класів вживати різні види єдностей у діалозі самотійно. Це умовно-комунікативні, рецептивно-продуктивні вправи на обмін репліками. Основний режим роботи (за С. Ніколаєвою [20, с. 322]) є наступним – «учитель-клас / клас-учитель»; «учитель-учень1», «учитель – учень», «учень1-учень 2», тобто робота учнів у парах. Важливо, щоб кожен із двох учнів міг робити як реактивну, так і ініціативну репліку. Наприклад:

Учитель: Ви маєте роль іноземних туристів, які приїхали до України та хочуть скуштувати традиційні українські страви. Моя роль – роль вашого кухаря-гіда. Розкажіть, що саме вам до вподоби, а я пораджу, які страви вам варто спробувати.

1 (a foreign tourist): I like spicy food.

T. (the cook-guide): Then I recommend trying borscht with chili or varenyky with spicy sauce.

Друга група вправ має на меті навчити учнів створювати мікродіалоги, використовуючи вже засвоєні діалогічні єдності. Головна ціль – допомогти учням об'єднати ці єдності в короткі діалоги. До цієї групи входять рецептивно-продуктивні комунікативні вправи, які передбачають застосування штучно сформованих вербальних підказок. Основний режим роботи – «учень1 – учень2», тобто робота учнів у парах. Тут необхідно зробити два попередніх зауваження: 1) кожному з пари учнів потрібно давати можливість вживати як реактивну, так і обов'язково ініціативну репліку; 2) роботу в парах слід інтенсифікувати за рахунок одночасної роботи всіх учнів на місцях і в русі, використовуючи такі прийоми як «карусель», «рухомі шеренги», «натовп» [20, с. 323]. Наприклад:

Учитель: Ваші друзі хочуть дізнатися про фестиваль традиційної української кухні, куди ви збираєтесь піти. Відповідайте на їхні питання, використовуючи інформацію з флаєра фестивалю.

Friend 1: What kind of food can we try at the festival?

You: At the festival, you can try traditional dishes like borscht, varenyky, holubtsi, and pampushky.

Friend 2: Are there any special cooking shows or demonstrations this weekend?

You: Yes, on Saturday there will be a live cooking demonstration of making traditional Ukrainian bread and Sunday features a competition of homemade dumplings.

Третя група вправ – комунікативні рецептивно-продуктивні (вищого рівня) спрямована на оволодіння різними функціональними типами діалогу: діалог-розпитування, діалог-обмін враженнями/думками, діалог-домовленість, діалог-обговорення, дискусія. Мета цих вправ – навчити учнів старших класів складати власні діалоги різних функціональних типів відповідно до комунікативної ситуації, запропонованої вчителем [23]. Це

творчі вправи, які вимагають для виконання певних опор, як різні афіші, якісь розклади, план-схеми міст/селищ, мапи, флайєри, зображення тощо [20, с. 325]. Їх рекомендовано проводити у мікрогрупах чи парах. Проте, і уся група може брати участь у дискусії та обговоренні, якщо розігрується групова рольова гра. Наприклад:

Instruction: Work in pairs and act out the following dialogue . After finishing, switch roles.

Target language: What traditional dishes do you recommend? I suggest trying Are these dishes spicy? No, they are mild but very flavorful. Thank you, I'm excited to try them!

Role 1: You are a foreign tourist visiting the Traditional Ukrainian Cuisine Festival. Ask the cook-vendor about the dishes they have prepared and ask for recommendations on what to try.

Role 2: You are a cook at the festival. Talk about the most popular Ukrainian dishes you have prepared and recommend what the guest should try.

Таким чином, рецептивно-продуктивні комунікативні вправи забезпечують учням можливість відпрацьовувати різні функціональні типи діалогу та застосовувати мовний матеріал у змодельованих ситуаціях спілкування. Проте ефективна побудова діалогу неможлива без сформованих умінь сприймати й розуміти усне мовлення, адже саме аудіювання є початковою ланкою будь-якої комунікативної взаємодії та основою для подальшого мовленнєвого реагування[59]. Тільки почувши зразок автентичного діалогу, учні здатні відтворити інтонаційну модель, мовні структури та логіку розвитку висловлювання.

Саме тому важливим кроком у формуванні усного спілкування є застосування вправ на розвиток аудитивних умінь, які слугують містком між сприйманням та продукуванням усного мовлення. Аудитивні завдання створюють природний контекст для подальшої мовленнєвої діяльності, оскільки учні не лише розуміють мовлення на слух, але й на основі почутого відтворюють або модифікують комунікативну ситуацію відповідно до поставлених ролей [55].

Щоб продемонструвати, як аудіювання інтегрується у виконання рецептивно-продуктивних завдань, наведемо приклад вправи:

Instruction: Listen to the dialogue [60] between a waiter and a couple at a restaurant. Then work in pairs and act out a similar conversation. Use the dialogue as a model, but feel free to change the dishes, drinks, or recommendations. After your first role-play, switch roles.

Role 1 – Waiter: Take the guests' orders for starters, main courses, and drinks. Inform them if any dish is unavailable and recommend alternatives.

Role 2 – Guests (Tom and Sally): Order your meal, ask for recommendations, and choose a drink from the wine list.

Метою аудіювання є формування в учнів уміння сприймати автентичний мовленнєвий зразок, розуміти його зміст, визначати ключові репліки та на основі отриманої інформації відтворювати або адаптувати комунікативну ситуацію у власному діалозі.

У рольовій грі ролі призначаються відповідно до її навчальних цілей. Зазвичай, вчитель дає учням ролі, беручи до уваги рівень складності знань, а також індивідуальні особливості учнів та розвинутих у них комунікативних іншомовних умінь. Проте залежно від особистісних характеристик учнів у групі, їх віку, а також бажання творити, проявляти артистичні риси та здібності, рівня володіння й іноземною мовою, ролі можуть обиратися самими учнями. Крім того, як переконує практика викладання іноземних мов, доцільно час від часу на ключові ролі призначати слабших учнів.

Цінною є думка Т. Конькової та В. Шалаєвої [15, с. 210] про те, що «... у процесі рольової гри відбувається одночасне удосконалення і розвиток навичок у використанні мовного матеріалу, але це на даному етапі периферійна задача, головне – це спілкування, мотивоване ситуацією і роллю. Тому рольовій грі варто відводити місце на завершальному етапі роботи над темою». Проте, ми вважаємо, що лише учителю, який знає своїх учнів, їхні особливості та рівень мовленнєвої компетентності, зрозуміліше, на якому етапі уроку, яким чином і який вид рольової гри варто застосувати на уроці.

Педагогічні вимоги полягають у наступному: використання рольової гри як форми (засобу, методичного прийому) навчання, вчитель має чітко усвідомити її доцільність використання, а також визначити мету гри відповідно до завдань освітнього процесу [39]. Навчальні ігри повинні складати систему, яка передбачає їх певну послідовність і поступове ускладнення. При цьому необхідно враховувати особливості учасників групи.

Технологія застосування рольових ігор є багатогранною. Проте не залежно від специфіки, проводиться гра за заздалегідь встановленою структурою, яка включає такі основні етапи: 1) організація і підготовка учасників, ознайомлення їх із ситуацією, інструкціями та іншими допоміжними матеріалами; 2) безпосереднє проведення гри; 3) обговорення та оцінки її результатів [38].

Розглянемо зазначені нами етапи рольової гри дещо детальніше.

На першому етапі організації рольової гри передбачається активна участь як вчителя, так і старшокласників у підготовчому процесі. Цей етап може мати два підетапи: роботу у класі та самостійну підготовку учнів дома. Основне завдання вчителя – підбір відповідних ситуації-ілюстрації й проблемних ситуацій на основі конкретного матеріалу. Стосовно предмета обговорення, то ним може бути тема з підручника, за яким навчаються школярі (наприклад, проїзд у громадському транспорті, проблема екології, миру, культурних традицій та звичаїв, прийом зарубіжних друзів, вибір професії, хобі, перебування з навчальною/туристичною поїздкою за кордон тощо), статті із закордонних журналів і газет, кінофільм або мультиплікаційний фільм, радіопередача, інсценування уривків художнього твору тощо [35, с. 10]. Учитель готує дидактичний матеріал, зокрема картки-завдання для учасників із підказками щодо ролей. Також він розподіляє учнів на групи, визначає ролі передбачає / пропонує можливі репліки, та, у разі потреби, допомагає окремим учням. Якщо підготовка проведена завчасно, гру можна починати відразу після уточнення ситуації.

На етапі підготовки вчитель продумує об'єкти контролю та критерії оцінювання дій учнів. Основні критерії оцінювання ігрових і мовленнєвих дій учнів є: ефективність спільної діяльності та відповідного їй іншомовного спілкування; сформованість відповідних мовленнєвих навичок і вмінь; кількість реплік / діалогічних єдностей, кількість зроблених помилок за певний проміжок часу; ступінь володіння учасниками рольової гри різноманітними способами та прийомами розв'язання мовленнєвих завдань; повнота і якість виконання рольового репертуару та рольових функцій [57].

Одним із ключових аспектів підготовки рольової гри є розробка чітких її правил та їх пояснення учням з обов'язковою вимогою дотримання. У правилах гри учителеві слід враховувати [36, с. 10]: тривалість кожного етапу, поведінкові норми відповідно до ролей, а також можливість аргументованого захисту власної позиції (особливо у соціально-політичних іграх, як «Телеміст», «Теле-дебати», круглі столи, рольові дискусії тощо).

Для забезпечення дотримання правил рольової гри доцільно використовувати інструкції, які містять загальні настанови, зокрема: опис ролі, її назву та рекомендовані дії; права й обов'язки кожного гравця; взаємодія учасників рольової гри; перелік дій на кожному етапі рольової гри; репертуар іншомовної мовленнєвої поведінки; б) комунікативні стратегії і тактики тощо.

Для ефективного проведення рольової гри важливо, щоб учитель правильно підготував учнів до цієї форми навчальної діяльності. На нашу думку, необхідно створити атмосферу, вільну від страху висловлювати власну думку; забезпечити активну участь учителя у підготовці та проведенні гри; демонструвати повагу та цінність кожного учня через індивідуальні завдання та довіру до самостійного виконання певних етапів гри; організувати роботу цікаво та різноманітно, щоб стимулювати активність і зацікавленість учнів у процесі навчання. При виконанні цих умов між учителем та учнями виникають стосунки партнерства і співробітництва, які є необхідними умовами для досягнення цілей.

Розглянемо приклад початкового етапу рольової гри “Choosing a career”.

Scenario Background: The Career Seeker is a school-leaver and is feeling uncertain about which career path to pursue. She/He has interests in several fields (e.g., technology, healthcare, business, creative arts), but they're unsure which is the best fit for them.

Instruction: Divide the class into teams. The Career Seeker needs to ask each participant questions and gather as much information as possible to make an informed decision about their career path. The other participants must provide honest and insightful advice based on their area of expertise.

Team 1: Career Seekers (people who make career decisions are unsure about which career to pursue and are seeking advice).

Team 2: Career Counselors (provide general career guidance, focusing on skills, strengths, interests, and values).

Team 3: Industry Experts (someones who work in a specific field (e.g., technology, healthcare, education, arts) and can give insights into what the day-to-day work is like, the pros and cons of the field, and potential career paths within it).

Additional Material: a list of career options considered by the Career Seeker.

Другий етап, власне, проведення гри. У залежності від мети рольової гри, кількості учнів та їхнього рівня володіння мовою, її можна проводити як у парах чи у невеликих групах, так і усім класом, тобто коли всі учні беруть участь у одній грі [35 с. 11].

Рольова гра в парах є найпростішою формою цієї діяльності, в які учні по черзі ставлять один одному запитання, та відповідають на них.

Рольова гра у підгрупах може проводитись одночасно, коли вчитель контролює роботу, переходячи між підгрупами, або по черзі: одна підгрупа грає, а інші спостерігають і оцінюють, готуючись до обговорення результатів.

Role 1: The Career Seeker explains their situation, sharing that they are unsure about which career path to pursue. They briefly outline their current interests, skills, and any career options they are considering.

Role 2: Career Counselor: The counselor will start by asking the Career Seeker about their passions, skills, and career goals. They will then offer general advice on how to align those factors with potential career paths.

Role 3: Industry Expert: This participant will present an overview of the career paths within a specific industry. They will describe the benefits and challenges, as well as the skills needed to succeed.

Discussions: After each participant has presented their input, the Career Seeker can ask questions, clarify details, and engage in a discussion to dig deeper into each area. The goal is for the Career Seeker to gather enough information to make an informed decision.

Time Limits: Each participant will have 5 minutes to present their pieces of advice.

The Career Seeker will then have 5 minutes to ask follow-up questions and clarify any uncertainties.

Останній етап – обговорення та оцінки результатів, який проводять одразу після завершення гри. Вчитель аналізує помилки, пропонує варіанти виправлення, підсумовує результати та обговорює з учнями про вдале й що потребує удосконалення. На нашу думку, оцінка має бути тактовною, щоб не знизити активність учнів. Доречно почати обговорення з позитивних моментів, а перейти до помилок. Надмірний акцент на дрібних помилках може зменшити задоволення учнів від гри та їхню мотивацію до участі у подальших рольових іграх [36, с. 10]. Наприкінці вчитель підсумовує досягнення учнів, виставляючи їм бали за роботу.

Мовленнєва практика триває протягом усього часу рольової гри, тому активним є не лише учень, який говорить, але й слухач. Останній має зрозуміти і запам'ятати слова партнера, співставити їх із ситуацією та оцінити їх відповідність завданню спілкування, а також правильно відреагувати на репліку співрозмовника.

Отже, рольові ігри є дієвим інструментом для розвитку англомовного усного спілкування учнів старших класів, оскільки вони дають змогу практикувати мову в реальних комунікативних ситуаціях. Вона не лише розширює можливості засвоєння мовного матеріалу, а й формує в учнів готовність до реального спілкування, критичне мислення, комунікативну гнучкість і здатність працювати в колективі, що особливо важливо для підлітків у процесі навчання іноземної мови.

Висновки до розділу 1

З'ясовано, що англомовне усне спілкування визначається як процес обміну інформацією, думками, ідеями або почуттями через усне мовлення англійською мовою в різноманітних контекстах. Вміння англомовного усного спілкування розуміються як інтегрована компетентність старшокласника, що передбачає володіння лексичними, граматичними та фонетичними навичок англійської мови, вміннями адекватної побудови усних монологічних і діалогічних висловлювань, ефективного аудіювання, застосування комунікативних стратегій і врахування соціокультурних норм для досягнення конкретних комунікативних цілей у різних ситуаціях.

Проаналізовано науково-педагогічну та методичну літературу з досліджуваної проблеми й здійснено характеристику вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів, які охоплюють комплекс взаємопов'язаних компонентів. До них належать мовні навички (фонетичні, лексичні, граматичні та синтаксичні); аудитивні вміння (розумінням основного змісту, виділенням ключової інформації, інтерпретацією намірів і емоцій співрозмовника, прогнозуванням змісту та адекватною реакцією на почуте); комунікативні уміння (монологічного й діалогічного мовлення, застосування стратегій спілкування, дотримання етикетних норм); соціокультурні уміння (здатність адекватно реагувати в різноманітних комунікативних ситуаціях, враховувати культурні норми, традиції та цінності англомовних спільнот, ефективно будувати міжкультурну взаємодію); компенсаторні вміння, які включають уміння перефразовувати, використовувати синоніми, здогадуватися за контекстом і невербальними сигналами, застосовувати жести, міміку та інтонацію, уточнювати інформацію та повертатися до раніше сказаного.

Виявлено, що рольова гра є методом активного навчання, яка моделює реальні або уявні ситуації спілкування, у яких учні виконують певні соціальні ролі. Така форма роботи забезпечує використання мови як засобу

комунікації, стимулює мовленнєву активність, формує мовленнєву, соціокультурну та стратегічну компетентності. У освітньому процесі рольова гра виконує такі функції, як: навчальна, виховна, комунікативна, розвиваюча, орієнтуюча, мотиваційно-спонукальна, компенсаторна.

Встановлено, що рольові ігри в методиці навчання іноземних мов класифікують за різними критеріями, з огляду на специфіку мовленнєвої діяльності, навчальні цілі та характер комунікативних ситуацій, а саме за: мовними навичками (лексичними, фонетичними, граматичними); характером моделювання комунікативних ситуацій (драматизаційні, симуляційні, імітаційні та ситуаційні ігри); сферою комунікативної діяльності (соціально-побутовими та діловими/професійно орієнтованими); дидактичною метою та функціональним призначенням: тренувальні (спрямовані на активізацію уваги та мотивації), ситуативні (орієнтовані на аналіз та моделювання комунікативних ситуацій), конструктивні та проблемно-розв'язувальні (розвивають уміння взаємодіяти, брати роль, приймати групові рішення) та творчі (сприяють формуванню ініціативності та проєктної діяльності).

Досліджено, що відповідно до рівня складності мовленнєвих навичок і тривалості рольової гри, можна виділити: керовані/контрольовані, напів-керовані/контрольовані, вільні/некеровані, епізодичні.

Розглянуто особливості використання рольових ігор як засобу розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів та доведено, що технологія проведення рольових ігор включає три основні етапи: 1) організація і підготовка учасників, ознайомлення їх із ситуацією, інструкціями та іншими допоміжними матеріалами; 2) безпосереднє проведення гри; 3) обговорення та оцінки її результатів.

Підтверджено, що систематичне використання рольових ігор сприяє покращенню вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів як у змістовому, так і в мовному аспектах: зростає правильність, логічність і темп висловлювань, розвивається вміння ініціювати і підтримувати діалог, виражати власну думку, аргументувати її, взаємодіяти з партнерами.

РОЗДІЛ 2. ОРАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

2.1. Комплекс вправ для розвитку вмінь англomовного усного спілкування учнів старших класів з використанням рольових ігор

Згідно з чинною програмою, учні старшої школи (10-11 класи) продовжують розвивати вміння усного спілкування для забезпечення розвитку у них англomовної комунікативної компетентності. Так, у старшій школі систематизується та узагальнюється мовний, мовленнєвий і комунікативний досвід учнів, набутий ними на попередніх етапах вивчення мови. Методи і види навчальної діяльності все більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування [50, с. 112].

У даній кваліфікаційній роботі розроблено комплект із 25 вправ для розвитку вмінь англomовного усного спілкування учнів старших класів з використанням рольових ігор.

Урок 1. “Career option”

Вправа 1. Role play “Guess a Profession”

Мета: розвивати вміння монологічного та діалогічного мовлення, слухати та ставити запитання.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Divide the class into four groups. The group prepares a short general overview of the profession without saying its name directly and then presents it to the class. The other participants must guess which profession is being described.

Card 1: the profession of a doctor;

Card 2: the profession of a firefighter;

Card 4: the profession of an IT specialist;

Card 4: the profession of a teacher

Each group chooses a group leader, who draws a card with a suggested profession.

Вправа 2. Role Play “Career Fair”

Мета: розвивати вміння монологічного мовлення учнів шляхом створення структурованого усного висловлювання на тему «Моя майбутня професія»; формувати вміння логічно будувати усне повідомлення, аргументовано викладати думки.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Let each student draw the card with the role (Role 1- a career representative, Role 2 - a visitor).

Representatives prepare their short speeches about their job (e.g., Doctor, Teacher, Engineer, Artist, Police Officer, Chef, Programmer, etc.), including: job description, skills needed, advantages and challenges, and why someone should choose this career. Visitors prepare 3-4 questions to ask different representatives. Visitors walk around the “career fair” (the classroom), talk to different representatives, and take notes. At the end, each visitor shares which profession they liked most and why.

Helpful phrases for Career Representatives:

“My job involves ...”

“You need to have ... skills.”

“The advantages of this career are ...”

“One of the challenges is ...”

“I would recommend this career because ...”

Helpful phrases for Visitors:

“What do you do in your job?”

“Which skills are important for this profession?”

“Why did you choose this career?”

“What are the main challenges?”

“How can I become a ...?”

Рольова гра 3: Role Play “Career Counselor Session”

Мета: розвиток умінь аудіювання, навчитися ставити уточнюючі запитання та робити вибір на основі отриманої інформації.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: In pairs, one student is the career counselor (Role 1), the other is a high school student (Role 2) who does not know what career to choose. The counselor asks about the student’s strengths, favorite subjects, hobbies, and future goals. The student describes their interests and doubts. Together, they decide on 2-3 possible career paths. Students can rotate roles.

Вправа 4. Role Play “Career Planning Debate”

Мета: сформувати в учнів навички ведення функціонального діалогу-дискусії на тему вибору майбутньої професії; навчити аргументовано висловлювати власну думку, реагувати на думку співрозмовника, відстоювати свою позицію та знаходити порозуміння.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Work in pairs or small groups (2-3 members). You and your friend(s) are discussing your future careers. One of you wants to be a lawyer, and the other wants to become an artist. You must present your point of view and try to

convince each other. Have a conversation where you: present your arguments; respond to your partner's opinion; respectfully defend your point of view; try to reach an understanding.

Role 1: Student A wants to become a lawyer (motivated by logic, financial security, respect)

Role 2: Student B wants to become an artist (motivated by passion, creativity, self-expression)

Example:

A: I believe that being a lawyer brings stability and respect.

B: That's true, but I think it's more important to do what you love. I feel most alive when I paint.

Вправа 5. Role Play “Job vs Business”

Мета: формування умінь діалогічного мовлення, вираження комунікативної функції переконання.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна, дебати.

Інструкція: Get divided into two teams. Team 1 is to support the idea of having a job by providing arguments in favour of this option and also arguments against running a business. Team 2 is to come up with their arguments in favour of running a business and with those against having a job. Take 5 minutes for a team discussion and put down the keywords for your arguments and counterarguments into the table below. The task for each team is to beat the other team's argument by a counterargument. The team who is the last one to produce an argument or a counterargument is the winner.

Having a Job		Running a Business	
PROs	CONs	PROs	CONs

Вправа 6. Role-play “Applying for a job”

Мета: формування в учнів навички ведення формально-неформального діалогу-інтерв'ю; навчити учнів правильно відповідати на типові запитання при влаштуванні на роботу; розвивати мовленнєву компетентність в умовах змодельованої професійної ситуації; активізувати лексико-граматичні структури з теми “Jobs & Employment”.

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Before the role-play, the teacher selects a student to play the role of the company president - someone who can be the ‘speech leader’ and stay in the spotlight throughout the lesson. Other roles are also assigned: secretary, programmer, chief editor, and journalists. All the other students act as job seekers who want to get a position in this company.

Teacher: Dear friends! I have interesting and unexpected news for you. A new advertising agency will work in Vinnytsia. Mr. President, please tell us about your agency and introduce the people who already work for it.

President: I am John Brown, the President. The agency is new, and we need many workers. We need designers and editors. We have already hired a programmer, the chief editor, journalists and a secretary. Today these people and I will look for the specialists we need. First of all everyone who wants to get a job must fill out a questionnaire. Please write your personal information and also why you want to work for the agency, what wages you want to get, where you worked before. When you are ready, come here for an interview.

The students, acting as job seekers, fill out an application form (див. Додаток А) and go through an interview with the president, journalists, the chief editor, a programmer, and a secretary, who ask different questions concerning their personal details and ‘professional experience.’”

Вправа 7. Role-play “Job Interview”

Мета: розвиток умінь вести офіційний діалог, формування впевненості та вільності мовлення, повторення лексики з теми «Професія».

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Instruction: Divide the class into pairs. One student plays the interviewer, the other plays the candidate applying for a chosen job. Provide a list of possible professions (e.g., doctor, IT specialist, teacher, designer, engineer). Students ask and answer questions about qualifications, strengths, weaknesses, and future goals.

After 5-7 minutes, students switch roles.

Урок 2. Exploring Art

Вправа 8. Role-play “Famous Artist Interview”

Мета: розвивати вміння діалогічного мовлення (інтерв’ювання), уяви та культури мовлення в офіційній ситуації.

Тип: комунікативна, продуктивна

Інструкція: Work in pairs. One of you is a famous painter (e.g. Leonardo da Vinci, Frida Kahlo, Van Gogh, Banksy, or a made-up modern artist), and the other is a journalist. Prepare and act out an interview for an art magazine.

Ask/answer questions about: the painter's background and style; their most famous works; what inspires them; their opinion on modern art, challenges, why their art is important, etc.

After 5 minutes, switch roles or present in front of the class.

Вправа 9. Role-play “At the Art Gallery”

Мета: розвивати навички вміння описового мовлення та висловлення власних вражень, повторення лексики з теми «Мистецтво».

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Work in pairs. One of you is a visitor at the art gallery, the other is a gallery guide. Look at the painting and act out a short conversation. The guide should describe the painting (author, style, technique, mood), and the visitor asks questions and shares opinions.

Role Cards:

Visitor Card : *You are visiting an art gallery for the first time. Choose a painting you like. Ask about: the artist, the time when it was created, the style, the colours, and the mood. Share your personal feelings: “This reminds me of...”, “I think the colours are...”.*

Gallery Guide Card: *You are a guide in the art gallery. Describe the painting: author, style (realism, impressionism, modern), technique, colours,*

mood. Answer the visitor's questions politely. Give extra details: "This artist is famous for...", "The painting symbolises..."

Вправа 10. Role-play "Choosing a Painting for Your Home"

Мета: розвивати вміння усного спілкування, навички оцінювання і аргументації особистого вибору.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Work in groups of 3-4. One student is the seller, the rest are buyers. Imagine you're decorating a new apartment or house and want to buy a painting. Visit an art shop, and choose between several artworks (real or described). The seller presents paintings. Buyers discuss and choose one for their home. Use arguments about style, emotions, and price.

Role Cards:

Card 1. Buyer. Choose your favourite style (abstract, realism, impressionism).

Explain: "I like this painting because...", "I would hang it in my bedroom/living room."

Card 2. Seller. Describe each painting: "This one is abstract, colourful, and costs \$300." Convince the buyers: "It will make your room look brighter."

Вправа 11. Role Play "Debate: What is True Art?"

Мета: розвиток навичок і вмінь монологічного мовлення, критичного мислення та уміння аргументувати свою точку зору.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: Divide the class into two teams. Team 1 supports the idea: "Art must be beautiful and traditional". Team 2 supports: "Art is about creativity and breaking rules". Each team prepares arguments for 5 minutes.

Debate in rounds: argument → counterargument → conclusion.

Вправа 12. Role-play “Critics’ Corner”

Мета: розвивати навички наведення дискусії, формулювання особистої думки.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Form a group of 3-4 students. Imagine you are art critics discussing a new art exhibition. Each of you chooses one painting and shares your analysis (style, colours, message, success). Then, have a short debate: Which painting deserves the “Best Artwork” award?

Вправа 13. Role-play “Time Travel: Meet the Master”

Мета: розвивати вміння ведення діалогу в уявній ситуації, розвивати вміння ставити запитання та відповідати на них.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Work in pairs. Work in pairs. Imagine you have travelled in time and met a famous painter in their studio (e.g. Claude Monet, Pablo Picasso, or Taras Shevchenko). Discuss art, inspiration, and compare past and modern life. One student is the painter, the other – a modern-day visitor.

Role Cards:

Card 1. Painter. Describe your current painting.

Talk about your inspiration and tools.

Ask: “What is art like in your time?”

Card 2. Visitor. Ask about the painter’s life and techniques. Compare old vs. modern art. Share impressions: “Your work is very different from what we see today.”

Вправа 14. Role-play “Art & Society”

Мета: розвивати навички і вміння усного спілкування, аргументованого висловлювання думки та вміння дискутувати, моделюючи різні соціальні ролі.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Let the students draw cards with roles (див. Додаток Б).
Organize a “panel discussion.”

Roles: modern artist, teacher, student, politician, museum director.

The question: “What role does art play in our society today?”

Each role prepares their perspective (2-3 arguments).

The panel discusses, then the class summarizes the key points.

Урок 3. “The World Around Us”

Вправа 15. Рольова гра “Planning a Weekend Activity”

Мета: розвиток умінь вести діалог у неформальній ситуації, узгоджувати плани, висловлювати пропозиції та переваги

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Students work in pairs or groups of three. They must decide how to spend their weekend together on an activity connected with the world around us (visiting a zoo, going on a nature hike, cleaning up a park, visiting a science museum, planting trees). Each student expresses preferences, agrees or disagrees, and they reach a decision.

*Use helpful phrases such as: “Let’s visit the ...” “Why don’t we explore ...?”
“I’d prefer to ...” “That’s a great idea!”*

Вправа 16. Рольова гра “Guess the Pollution”

Мета: розвивати навички і вміння англомовного усного спілкування шляхом опису явищ, пов’язаних із забрудненням довкілля; тренувати вміння слухати та розуміти одне одного, ставити уточнювальні запитання й реагувати на висловлювання співрозмовників.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Divide the class into 5 groups. Each group draws a card with a type of pollution (without showing it to others). The task is to describe the type of pollution in one sentence in English without saying its name.

Other students listen carefully and try to guess which type of pollution is being described. After the type is guessed, discuss examples of this pollution in everyday life.

Helpful phrases for describing pollution:

“It is harmful to the air/soil/water.”

“It comes from cars/factories/people.”

“It causes health problems for humans and animals.”

“It makes the environment dirty or unhealthy.”

Cards

Вправа 17. Рольова гра “Technology and Nature”

Мета: розвивати навички і вміння англомовного усного спілкування, уміння аргументувати, дискутувати та висловлювати протилежні думки.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Divide the class into two teams: “*Pro-Technology*” and “*Pro-Nature*”. Each team prepares 3 arguments supporting their perspective:

Team 1 “Pro-Technology”: emphasizes technological solutions to environmental problems (e.g., renewable energy, smart cities, pollution monitoring).

Team 2 “Pro-Nature”: emphasizes the importance of protecting natural habitats and reducing human interference.

Each team presents their arguments, responds to counterarguments, and tries to persuade the other team. The class votes on the most convincing argument.

Вправа 18. Рольова гра “TV Talk Show: “Pollution and Our Health”

Мета: навчити учнів аргументувати вплив середовища на здоров’я, вести дискусію.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Get divided into 3 groups: scientists, journalists, citizens. Scientists explain how pollution affects people’s life, food, water. Journalists ask questions. Citizens share their daily problems (smog, dirty water, noise). The **Moderator** starts the talk show and gives the floor to each group. After the discussion, the moderator summarizes.

Role Cards:

Card 1.Scientists

explain how pollution affects people’s lives, food, water, and health (e.g. Air pollution causes asthma and heart problems.”)

Card 2.Journalists

ask questions and try to get more details (e.g. “What should the government do first?”)

Card 3. Citizens

share daily problems (smog, dirty water, noise, garbage.. e.g. Our children can't play outside because of smog.”).

Вправа 19. Рольова гра “Future World: 2070”

Мета: розвивати англомовне усне спілкування, вміння аргументувати свої ідеї та вести дискусію.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Get divided into groups of 3-4 members. In groups, each student shares his/her 2-3 ideas or predictions about imagining the world in 2070 (What cities, nature, and lifestyles will look like? What problems will be solved, and which may remain? What role will technology and people's choices play?). After the discussion, each group presents a summary of its vision of the “future world” to the class. The class can ask questions and discuss differences between groups' predictions. After presentations, have a class vote on which group's vision seems most realistic, creative, or optimistic.

Helpful phrases for discussion:

“In 2070, I think ... will be common because ...”

“Our society might ... in the future.”

“One challenge we may face is ...”

“A possible solution could be ...”

“From our perspective, ...”

Урок 4. “Healthy Lifestyle”

Вправа 20. Role-play “Lifestyle Choices”

Мета: формування умінь неформального спілкування англійською мовою, розвиток словникового запасу з теми “hobbies, sports, food, daily routine”.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Students work in pairs or groups of three. Friends are talking after school. One student has unhealthy habits (spends hours on the phone, skips meals, no exercise). The others try to persuade them to make healthier choices. After the dialogue, groups share their best “healthy advice” with the class.

Use phrases like: “You should...”, “It would be better if...”, “Why don’t you try...”.

Role Cards:

Card A – Football Fan. You love football. You want to watch a local match this weekend. You don’t like indoor activities.

Card B – Nature Lover. You enjoy hiking and being outdoors. You think sports matches are boring. Suggest a picnic or mountain walk.

Card C – Movie Buff. You don’t like sports. You want to go to the cinema and watch the new blockbuster. You think hiking is too tiring.

Вправа 21. Role-play TV Debate: Fast Food vs. Healthy Eating

Мета: розвиток умінь аргументовано висловлювати власну думку, формування навичок ведення дискусії.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Divide students into two groups. Group A represents supporters of fast food (tasty, quick, cheap). Group B represents supporters of healthy eating (nutritious, long-term benefits). Each side prepares 2-3 arguments. A short debate is held with a moderator. At the end, the class votes for the most convincing team.

Вправа 22. Role-play “School Campaign for Healthy Living”

Мета: розвиток умінь створювати переконливі монологи, презентувати ідеї та працювати в команді.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Divide students into groups of 4 participants. Each group acts as a school committee preparing a health campaign. Decide on focus: sports, nutrition, or mental health. Prepare: 1 slogan, 1 poster idea,

1 short speech (1 min). Groups present their campaign to the class as if at a school assembly. The class votes for the most inspiring campaign.

Role Cards:

Campaign Leader - presents the main slogan.

Health Expert - explains benefits (nutrition, exercise, or well-being).

Designer - describes the poster idea.

Motivator - gives a short inspiring speech.

Вправа 23. Role-play: “Choosing a Sport for a Healthy Lifestyle”

Мета: розвивати навички і вміння аргументованого висловлення думки, переконання та ведення діалогу.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Work in pairs. Imagine you want to start doing sports to improve your health. Discuss with your partner which sport to choose. Each of you should give at least 4 reasons for your choice and try to convince the other.

Role Cards:

Card 1. Swimming: “It’s great for the whole body.” / “It improves breathing.”

Card 2. Running: “It’s free and you can do it anywhere.” / “It strengthens the heart.”

Card 3. Tennis: “It’s fun and social.” / “It improves coordination.”

Card 4. Yoga: “It helps reduce stress.” / “It increases flexibility.”

Teacher may assign sports randomly to pairs.

Вправа 24. Role-play “Fitness Influencer and Follower”

Мета: розвиток умінь вести неформальний діалог, використовуючи сучасну лексику зі сфери спорту та здоров'я; формування навичок переконання.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Students work in small groups. One student is a fitness influencer (popular on Instagram/TikTok/YouTube), who promotes a healthy lifestyle. The other students are a follower who wants to change their life but doesn't know how. The follower asks questions about food, exercise, motivation, and free time. The influencer gives tips, shares "secrets of success," and motivates the follower to start healthy habits. After 5-7 minutes, students can swap roles.

Role Cards:

Role 1. Influencer: "Start small – 15 minutes a day." / "Drink more water." / "Don't give up!"

Role 2. Follower : "How do I stay motivated?" / "What should I eat for breakfast?" / "How often should I work out?"

Вправа 25. Role-play: "Personal Trainer Session"

Мета: розвивати навички і вміння англомовного усного спілкування в діалогічній формі; формувати вміння ставити запитання, відповідати, аргументувати власні думки

Тип вправи: комунікативна, продуктивна

Інструкція: In pairs, one student is the personal trainer, the other is the client who wants to get fit. The client explains their goals (lose weight, gain muscle, feel more energetic). The trainer suggests a weekly plan: exercises, diet, and rest. The client asks questions and reacts. At the end, they agree on a final plan.

Role Cards:

Role 1. Trainer. Motivate the client and give them advice about fitness, food, and rest. Create a simple weekly plan. (Useful phrases: "You should exercise 3 times a week." / "Eat more vegetables and protein." / "Rest is important too.")

Role 2. Client: Tell the trainer about your goals and preferences. Ask questions about training, diet, and time. (Useful phrases: “I want to lose 5 kilos.” / “I don’t like running, what else can I do?” / “How much time will it take?”)

Зазначемо, що усі запропоновані рольові ігри можна адаптувати під рівень учнів, додати опори (картки, діалоги, фото), або організувати міні-сценки в парах і групах. Ці теми сприяють розвитку навичок і вмінь англомовного усного спілкування учнів, розширенню їхнього словникового запасу та глибшому розумінню культурних аспектів англомовних країн.

2.2 Організація і проведення пробного навчання

Пробне навчання проводилося для перевірки припущення про те, що використання на уроках англійської мови рольових ігор позитивно впливають на розвиток вмінь англомовного усного спілкування в учнів старших класів та сприяють кращому засвоєнню інформації.

До проведення пробного навчання був залучений 10-Б клас Вінницького ліцею № 20, Вінницької області.

До пробного навчання було залучено 15 учнів, так як клас ділиться на 2 підгрупи при вивченні англійської мови. Пробне навчання було проведене з 07.04.25 по 20.04.25 року та проводилось протягом 4 уроків.

Основною метою пробного навчання було проаналізувати доцільність використання рольових ігор щодо розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів на уроках англійської мови з використанням розробленого комплексу вправ представленого в параграфі 2.1. Відповідно до поставленої мети, ми визначили основні завдання нашого дослідження:

- 1) визначення етапів пробного навчання;
- 2) визначення вхідного рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування;

3) впровадження розробленого комплексу вправ з використанням рольових ігор;

4) визначення рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування після проведення навчання;

5) порівняння результатів вхідного та вихідного зрізу знань для виявлення динаміки у зміні показників ефективності пробного навчання;

6) підведення підсумків щодо перевірки ефективності та доцільності використання рольових ігор з метою розвитку вмінь англомовного усного спілкування в учнів старших класів на уроках англійської мови.

Організація пробного навчання відбулася з метою:

- перевірити ефективність використання рольових ігор у процесі формування вмінь англомовного усного спілкування;

- виявити рівень сформованості умінь англомовного усного мовлення учнів старших класів;

- визначити труднощі, з якими стикаються учні під час іншомовного спілкування;

- оцінити доцільність запропонованих методичних прийомів і завдань.

Згідно з чинними навчальними програмами та методичними матеріалами з навчання англомовного спілкування, визначено, що оцінювання рівня володіння іноземною мовою в старшій школі має ґрунтуватися на комплексному підході, який охоплює мовні, комунікативні та соціокультурні аспекти. Враховуючи специфіку рольових ігор як ефективного засобу розвитку англомовної комунікативної компетентності, вважаємо за доцільне виділити такі критерії оцінювання рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування в учнів старших класів:

1) *мовні навички* – правильна вимова, використання лексики та граматики відповідно до ситуації спілкування;

2) *аудитивні вміння* – розуміння основного змісту усних висловлювань, виділення ключової інформації та деталей, інтерпретація мовленнєвих

намірів, емоцій та інтонацій співрозмовника, прогнозування змісту за контекстом, адекватна реакція на почуте;

3) *комунікативні вміння* – здатність вести діалог і монолог, застосовувати комунікативні стратегії, використовувати мовні функції, адекватно реагувати під час аудіювання;

4) *соціокультурні вміння* – уміння враховувати культурні та етикетні норми англомовного середовища, дотримуватися стилістичних і соціальних особливостей ролі;

5) *компенсаторні вміння* – уміння подолання мовленнєвих труднощів та підтримання комунікації в умовах обмеженого мовного ресурсу.

Перед початком пробного навчання було проведено вхідний зріз, щоб визначити початковий рівень сформованості вмінь англомовної усного спілкування в учнів. Зразок навчальних матеріалів, що представлені у вхідному зрізі розміщено в Додатку В. Учні виконували завдання, спрямовані на оцінку рівня мовних навичок, комунікативних та соціокультурних вмінь.

Максимально можлива кількість балів, отриманих за виконання тестових завдань – 12. Тому, низький рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування повинен бути зафіксований в учнів, які отримали 4-6 балів, середній рівень – в учнів, які отримали 7-9 балів, достатній рівень – в учнів, високий рівень – в учнів, які набрали 10-12 бали. При неправильній відповіді учні не отримували балів.

Характеристика критеріальних рівнів сформованості вмінь англомовного усного спілкування і в учнів 10-го класу відображена в таблиці 2.1.

У процесі пробного навчання було зосереджено увагу на впровадженні рольових ігор як ефективного методу розвитку англомовного усного мовлення в учнів старших класів. Основна мета полягала не лише в активізації вивченого лексичного та граматичного матеріалу, але й у розвитку вмінь аудіювання, комунікативної взаємодії, вміння вести діалог та монолог, логічно і послідовно висловлювати власні думка, приймати рішення в ситуаціях, наближених до реального життя.

Таблиця 2.1.

Критерії оцінювання рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування

Критерій	К-ть балів	рівні	Характеристика рівнів сформованості
мовні навички	0-3	Низький	Учні мають значні труднощі з фонетикою, лексикою, граматикою та синтаксисом. Висловлювання часто неповні або незрозумілі.
	4-6	Достатній	Учні демонструють часткове володіння фонетичними, лексичними та граматичними навичками. Висловлювання зрозумілі за допомогою контексту або уточнень.
	7-9	Середній	Учні правильно вимовляють більшість звуків, застосовують базову лексику та граматику. Речення логічні, помилки не суттєво заважають розумінню.
	10-12	Високий	Учні демонструють вільне використання фонетики, різноманітної лексики та граматичних структур. Речення логічні, адекватні ситуації та ролі.
комунікативні вміння	0-3	Низький	Монологічне та діалогічне мовлення учнів обмежене, не використовуються комунікативні стратегії, порушується мовний етикет.
	4-6	Достатній	Учні здатні вести простий діалог або монолог; частково застосовують стратегії та мовні функції; етикет враховується частково.
	7-9	Середній	Монологічне та діалогічне мовлення учнів структуроване; застосовуються комунікативні стратегії.
	10-12	Високий	Учні демонструють вільне володіння монологом і діалогом; застосовуються різні стратегії та мовні функції; етикет дотримується адекватно ситуації.
аудитивні вміння	0-3	Низький	Учні розуміють лише окремі слова чи прості фрази; не виділяють ключову інформацію; реакція обмежена.
	4-6	Достатній	Учні частково розуміння зміст висловлювань; виділяють основні деталі з допомогою контексту або повторних пояснень.
	7-9	Середній	Учні виділяють ключову інформацію, інтерпретують інтонацію та емоції, частково прогнозують зміст.
	10-12	Високий	Учні демонструють повне розуміння усних висловлювань; точно виділяють ключові; адекватно реагують на наміри, емоції та інтонацію співрозмовника.
соціокультурні вміння	0-3	Низький	Учні мають поверхові знання культурних норм; рольові ситуації не враховуються; спілкування неприродне.
	4-6	Достатній	Учні частково враховують соціокультурні особливості; іноді помилки у виборі ролі чи стилю.
	7-9	Середній	Учні демонструють розуміння основних норм англомовного спілкування; соціальні ролі відтворюються з незначними помилками.
	10-12	Високий	Учні вільно відтворюють соціокультурні норми; репліки відповідають ролі та контексту; спілкування природне.

Критерії оцінювання рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування

<i>Критерій</i>	<i>К-ть балів</i>	<i>рівні</i>	<i>Характеристика рівнів сформованості</i>
<i>компенсаторні вміння</i>	0-3	Низький	Учні не вміють пояснювати незнайомі слова, не використовують невербальні засоби, не уточнюють інформацію
	0-3	Достатній	Учні частково перефразовують, використовують жести та міміку, інколи уточнюють інформацію.
	7-9	Середній	Учні володіють стратегіями компенсації: перефразування, опис невідомих слів, використання синонімів та антонімів, невербальні засоби (жести, міміка, паузи, інтонаційні маркери), уточнення інформації, звернення по допомогу
	10-12	Високий	Учні вільно застосовують усі компенсаторні стратегії для підтримки комунікації, успішно адаптуються до браку мовних ресурсів, забезпечують безперервність спілкування та взаєморозуміння.

Протягом занять учні працювали над різними сценаріями рольових ігор, які відповідали тематиці навчального матеріалу. Наприклад, у межах теми “Career Option” учні розігрували ситуації співбесіди на роботу або вибору майбутньої професії. Під час вивчення теми “Exploring Art” учні представляли себе як художники, мистецтвознавці або відвідувачі виставки, обговорюючи стилі живопису та свої враження від картин. У темі “The World Around Us” рольові ігри моделювали обговорення екологічних проблем, глобальних викликів або подорожей у різні країни. А в рамках теми “Healthy Lifestyle” учні виконували ролі лікарів, пацієнтів або фітнес-тренерів, обговорюючи звички харчування, фізичну активність та поради для підтримки здоров’я. Усі ці ситуації вимагали активного застосування лексичних одиниць, граматичних структур та мовленнєвих моделей, що сприяло розвитку практичних навичок усного спілкування англійською мовою.

Кожне заняття включало інтерактивні завдання: дискусії, діалоги в парах, групову роботу над сценаріями, презентації та імпровізовані виступи. Така організація навчальної діяльності сприяла розвитку критичного

мислення, вміння висловлювати власну думку та активно слухати співрозмовника. Окрім цього, учні мали можливість оцінювати свої результати, обговорювати труднощі та досягнення, що позитивно впливало на розвиток вмінь англомовного усного спілкування.

У процесі пробного навчання було використано різні типи рольових ігор, серед яких основними стали комунікативні, умовно-комунікативні, продуктивні та рецептивно-продуктивні вправи. Умовно-комунікативні вправи передбачали виконання завдань із частковим використанням мовних засобів у змодельованих ситуаціях спілкування, що готувало учнів до більш вільного мовленнєвого самовираження. Комунікативні вправи сприяли розвитку взаємодії між учасниками спілкування через діалоги, обговорення та ситуативні імпровізації. Продуктивні вправи зосереджували увагу на створенні власних висловлювань, зокрема монологів або презентацій. Рецептивно-продуктивні рольові ігри поєднували сприймання мовлення з подальшим його активним використанням. Такий різноплановий підхід забезпечив цілісний розвиток англомовного усного мовлення та ефективне засвоєння комунікативних стратегій.

Упродовж пробного навчання систематично фіксувалися результати кожного заняття з метою відстеження динаміки розвитку навичок усного спілкування.

Під час пробного навчання учні старших класів навчалися відповідно до вимог Державних санітарних правил та затвердженої програми вивчення англійської мови в старших класах [25]. Особлива увага приділялася інтерактивним методам навчання, зокрема рольовим іграм, які сприяли активізації мовної діяльності та розвитку умінь англомовного усного спілкування. У процесі занять учні отримували можливість практикувати реальні комунікативні ситуації, відпрацьовувати монологічне та діалогічне мовлення, застосовувати стратегії компенсації обмежених мовних ресурсів, а також дотримуватися соціокультурних норм спілкування.

На завершальному етапі пробного навчання було проведено підсумковий зріз, під час якого учні виконували завдання, аналогічні вихідному зрізу. Зразок навчальних матеріалів, що представлені у вхідному зрізі розміщено в Додатку Г. Це дозволило визначити та порівняти рівень прогресу у розвитку вмінь англомовного усного спілкування.

2.3. Аналіз результатів пробного навчання використання рольових ігор у розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів

Перед початком пробного навчання було проведено вхідний зріз знань. Результати вхідного зрізу представлені на рис. 2.1. Аналізуючи досягнення учнів, можемо зазначити, що, більшість продемонструвало задовільний рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування, а саме: 2 учнів мають високий рівень сформованої (13%), 5 – середній (35%), 6 – достатній рівень (40%), та 2 учнів мають низький рівень сформованості (13%). Середній бал становив 6,5. Це свідчать про різний рівень підготовки учнів старших класів з англомовного усного спілкування. Оцінки учнів варіюються від 3 до 11 балів.

Більшість учнів (67%) знаходяться на низькому та достатньому рівнях, що свідчить про необхідність систематичної роботи над розвитком вмінь англомовного усного спілкування, особливо фонетики, граматики та аудіювання. Лише невелика частина класу (13%) демонструє високий рівень підготовки (див. рис. 2.1.).

Під час пробного навчання продемонструвало задовільний рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування, а саме: 2 учнів мають високий рівень сформованої, 5 – середній, 6 – достатній рівень, та 2 учнів мають низький рівень сформованості. Середній бал становив 6,5.

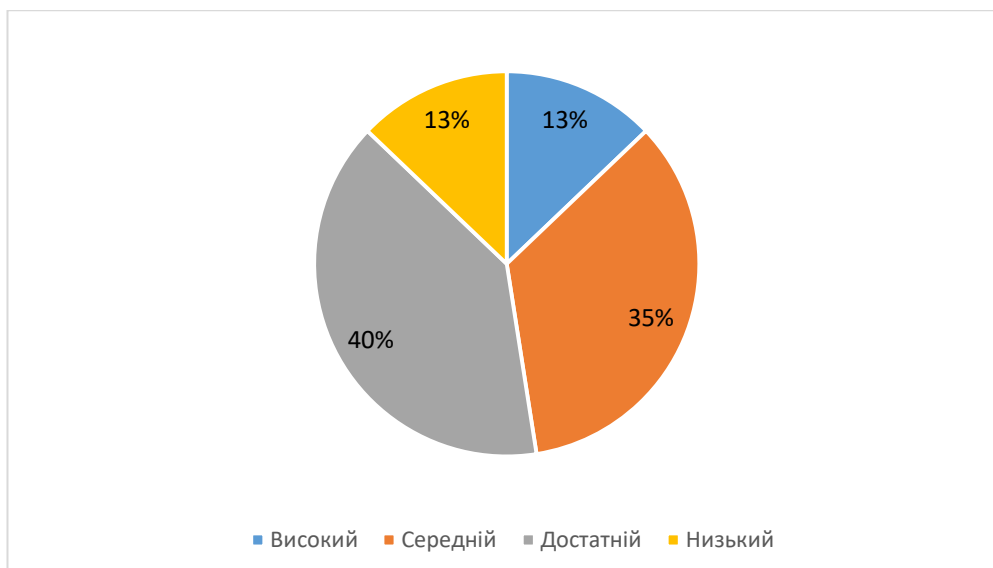

Рис. 2.1. Результати вхідного зрізу рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування

На першому пробному уроці учні продемонстрували базовий рівень володіння англомовним усним спілкуванням – середній бал становив 6,6. Зокрема, 2 учні мали високий рівень сформованості вмінь, 6 учнів – середній рівень, 5 учнів – достатній рівень, а 2 учні – низький рівень.

Після другого заняття показники дещо зросли – середній бал підвищився до 6,7. За результатами оцінювання: 2 учні продемонстрували високий рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування, 7 учнів – достатній рівень, 5 учнів – середній рівень, а 1 учень – низький рівень. Це свідчить про поступове покращення вмінь усного спілкування і підвищення активності більшості учнів під час виконання рольових завдань та зменшення кількості учнів із низьким рівнем сформованості.

Третє заняття виявило подальше покращення – середній бал піднявся до 6,8. За результатами оцінювання: 3 учні продемонстрували високий рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування, 7 учнів – достатній рівень, 4 учні – середній рівень, а 1 учень – вже ще низький рівень. Отримані дані свідчать про стійку позитивну динаміку розвитку вмінь англомовного усного спілкування, підвищення впевненості учнів у висловлюваннях та активніше використання мовних засобів у процесі рольових ігор.

На завершення заняття був проведений підсумковий зріз, на якому учні виконали аналогічні завдання, що й під час вихідного зрізу, для визначення та порівняння рівня прогресу у розвитку вмінь англомовного усного спілкування (див. рис.2.2.).

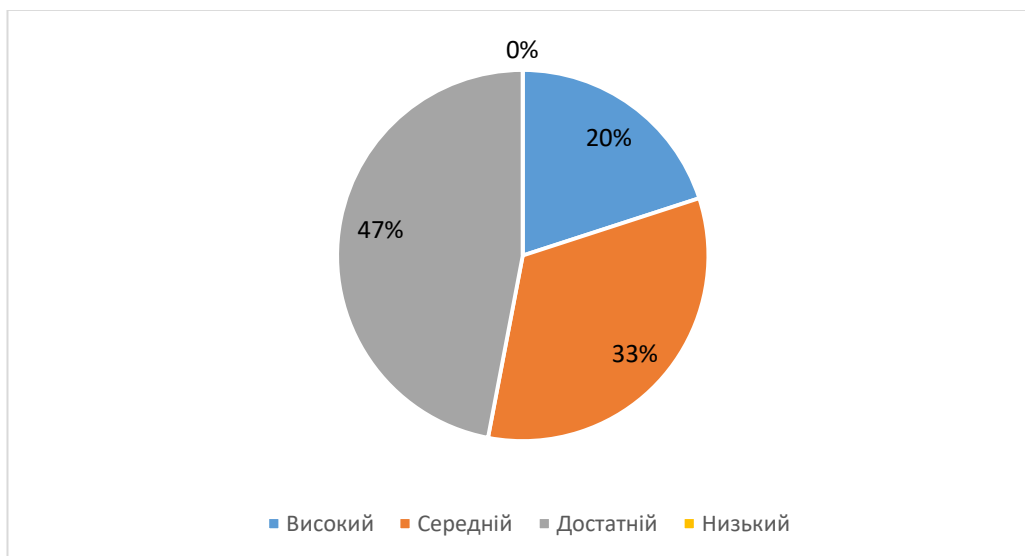

Рис. 2.2. Результати вихідного зрізу рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування

Аналізуючи досягнення учнів, можемо зазначити, що більшість продемонструвала помітне покращення у рівні успішності, а саме: 3 учні мають високий рівень (20%), 5 – середній рівень (33%), 7 учнів – достатній рівень (47%). Середній бал становив 7,0. Найнижчий результат – 4 бали (середній рівень), а найвищий – 11 балів (високий рівень). Це свідчить про ефективність використання рольових ігор на заняттях англійської мови та зростання вмінь англомовного усного спілкування у більшості учнів.

Для порівняння загальної успішності сформованості вмінь англомовного усного спілкування в учнів на усіх уроках пробного навчання було складено рис. 2.3., що демонструє плавну зміну результатів.

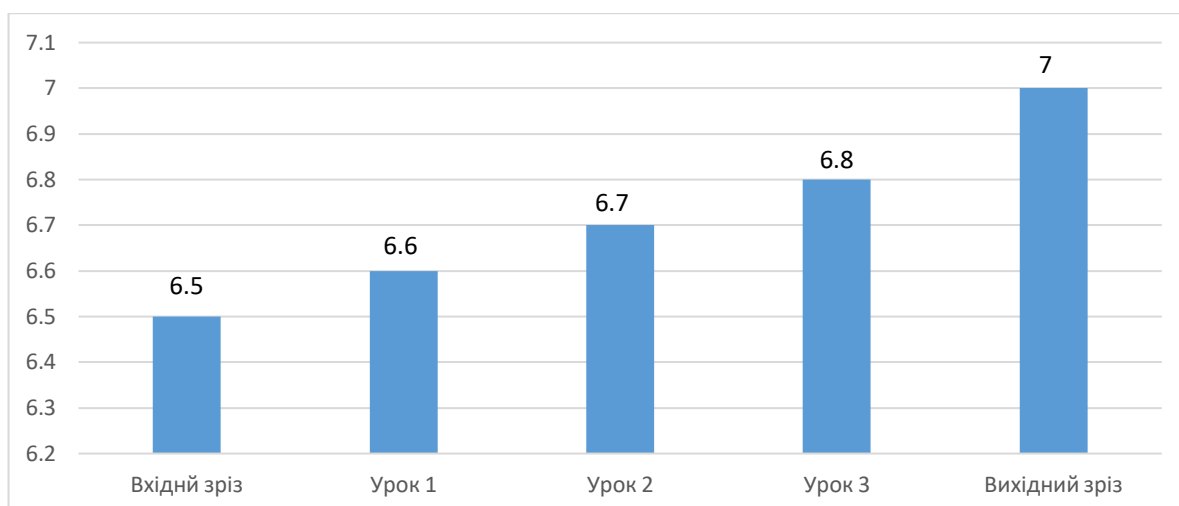

Рис. 2.3. Порівняння результатів за період пробного навчання

На даному рисунку можна помітити, що середній бал зрізу знань значно відрізняється від середнього балу за підсумкове заняття. У порівнянні з вхідним зрізом, більшість учнів продемонструвало середній рівень сформованості вмінь англомовного усного спілкування.

Узагальнення результатів пробного навчання продемонструвало поступову позитивну динаміку. Порівняння вхідного та підсумкового зрізів дає підстави стверджувати, що впровадження рольових ігор позитивно впливає на розвиток вмінь англомовної усної спілкування учнів старших класів. Загалом, після трьох занять середній бал покращився на 4 %. (див. табл. 2.3.)

Таблиця 2.3.

Середні бали учнів за період пробного навчання у відсотках

Етап	Середній бал	Відсотки (%)
Вхідний зріз	6,5	54,2
Урок 1	6,6	55,0
Урок 2	6,7	55,8
Урок 3	6,8	56,7
Підсумковий зріз	7,0	58,3

Таким чином, використання рольових ігор у процесі пробного навчання позитивно впливає на формування англомовного усного мовлення учнів старших класів. По-перше, рольові ігри значно підвищують навчальну мотивацію, оскільки учні активно залучені до імітації реальних ситуацій, що робить навчання більш цікавим і змістовним. По-друге, вони сприяють розвитку практичних мовленнєвих навичок, дозволяючи учням застосовувати вивчену лексику та граматику у конкретних комунікативних ситуаціях, відпрацьовувати правильну вимову, інтонаційні моделі, а також розвивати монологічне та діалогічне мовлення. Учні поступово вдосконалюють комунікативні стратегії, такі як перефразування, уточнення або активне слухання, що забезпечує більш ефективне взаєморозуміння.

Крім того, рольові ігри допомагають формувати впевненість у власному мовленні: учні починають більш вільно висловлювати свої думки, вміють логічно будувати монологічні та діалогічні висловлювання, реагувати на запитання співрозмовника та приймати рішення у змодельованих життєвих ситуаціях. Така активність розвиває комунікативну компетентність і критичне мислення, а також стимулює навички співпраці та взаємодії в групі.

Загалом, інтеграція рольових ігор в освітній процес забезпечує комплексний розвиток усного мовлення, підвищує зацікавленість учнів, зміцнює їхню самостійність у використанні англійської мови та створює умови для ефективного оволодіння іноземною мовою на старшому шкільному етапі. Таким чином, рольові ігри є важливим інструментом формування практичних, соціокультурних і комунікативних компетентностей, що робить освітній процес більш продуктивним і орієнтованим на реальні потреби учнів.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи було описано та розкрито особливості розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів із використанням рольових ігор.

Розроблено комплекс рольових ігор, спрямованих на розвиток вмінь англомовного усного спілкування. Завдання передбачають використання різних типів вправ: комунікативних та умовно-комунікативних, рецептивно-продуктивні та продуктивні, що дозволяє учням активно застосовувати вміння усного спілкування в реалістичних комунікативних ситуаціях. Вправи спрямовані на розвиток аудитивних вмінь, вмінь ведення діалогу та монологу, логічного мислення, вміння аргументувати власну думку та приймати рішення у змодельованих життєвих ситуаціях та ін.

Організовано і проведено пробне навчання протягом 4 уроків. На початковому етапі виконано вхідний зріз знань для оцінювання початкового рівня сформованості вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів.

Здійснено вихідний зріз знань на підсумковому етапі для об'єктивного визначення та порівняння рівня прогресу у розвитку вмінь англомовного усного спілкування старшокласників, на якому учні виконали аналогічні завдання, що й під час вхідного зрізу.

Проведено аналіз результатів навчання учнів упродовж пробного навчання та зафіксовано позитивну динаміку у розвитку вмінь англомовного усного спілкування учнів старших класів. На вхідному зрізі середній бал становив 6,5. На першому пробному уроці середній бал становив 6,6. Після другого заняття середній бал підвищився до 6,7, а третє заняття продемонструвало подальше зростання до 6,8. Підсумкове пробне заняття показало середній бал 7,0, що підтверджує помітне покращення вмінь усного спілкування більшості учнів.

З'ясовано, що більшість учнів досягла середнього та достатнього рівнів сформованості англомовного усного мовлення, причому кількість учнів із високим рівнем поступово зростала. Найнижчий результат підсумкового контролю становив 4 бали (середній рівень), а найвищий – 11 балів (високий рівень).

Проаналізувавши отримані дані, підтверджено ефективність комплексу вправ із застосуванням рольових ігор у розвитку вмінь англомовного усного спілкування.

ВИСНОВКИ

Визначено, що англомовне усне спілкування старшокласників трактується як процес обміну інформацією, думками й почуттями засобами усного мовлення англійською мовою в різноманітних соціально зумовлених ситуаціях. Уміння англомовного усного спілкування розглядаються як комплексна компетентність старшокласників, яка інтегрує мовні, аудитивні, комунікативні, соціокультурні та компенсаторні навички, що забезпечують ефективну усну взаємодію в різних соціальних та комунікативних ситуаціях.

Проаналізовано науково-методичну літературу та з'ясовано структуру вмінь англомовного усного спілкування, яка включає: мовні уміння (фонетичні, лексичні, граматичні, стилістичні); комунікативні уміння (аудитивні вміння, монологічне й діалогічне мовлення, застосування комунікативних стратегій); соціокультурні уміння (адекватність мовленнєвої поведінки культурному контексту); компенсаторні уміння (використання вербальних і невербальних стратегій подолання мовленнєвих утруднень). Установлено, що формування цих вмінь є найбільш результативним у процесі інтерактивної взаємодії, зокрема в умовах рольових ігор.

З'ясовано, що рольова гра є ефективним методом активного навчання, який забезпечує моделювання реальних або уявних ситуацій спілкування та виконання учнями певних соціальних ролей. Визначено функції рольових ігор у освітньому процесі: навчальна, виховна, комунікативна, розвивальна, орієнтуюча, мотиваційно-спонукальна та компенсаторна.

Встановлено класифікацію рольових ігор за різними критеріями: за мовними навичками (лексичними, фонетичними, граматичними); за характером моделювання ситуацій (драматизаційні, симуляційні, імітаційні, ситуаційні); за сферою комунікативної діяльності (соціально-побутові, ділові/професійні); за дидактичною метою (тренувальні, ситуативні, конструктивні/проблемно-розв'язувальні, творчі). Виокремлено також

керовані, напівкеровані та вільні рольові ігри залежно від рівня автономності учнів та тривалості мовленнєвої діяльності.

Розроблено комплекс рольових ігор, орієнтований на розвиток умінь англомовного усного спілкування, що включає комунікативні та умовно-комунікативні вправи, рецептивно-продуктивні й продуктивні типи завдань для формування аудитивних умінь, навичок ведення діалогу та монологу, аргументації, прийняття рішень і співпраці.

Організовано і проведено пробне навчання протягом чотирьох занять, яке передбачало вхідний та підсумковий зріз сформованості вмінь англомовного усного спілкування. Встановлено позитивну динаміку розвитку мовленнєвих умінь: середній бал підвищився з 6,5 до 7,0, що свідчить про зростання рівня сформованості іншомовних мовленнєвих умінь учнів. Більшість учнів досягла середнього та достатнього рівнів, а кількість учнів із високим рівнем поступово збільшилася.

Підтверджено, що систематичне використання рольових ігор в освітньому процесі сприяє розвитку вмінь англомовного усного спілкування старшокласників, зокрема їхньої мовленнєвої активності, логічності висловлювань, уміння ініціювати та підтримувати діалог, аргументувати власну позицію та взаємодіяти з партнерами в комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білогорка М., Мороз Т. Шляхи формування мовної компетентності особистості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Випуск 11. С. 222-228.
2. Білоус М.А. Варіанти ситуативних ролей для середньої школи. *ІМШ*. 2000. № 6. 19-20 с.
3. Блог вчителя англійської мови Ковтунової А. В. URL http://allakovtunova.blogspot.com/p/blog-page_19.html).
4. Бобало О.Ю. Комунікативні стратегії: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. Політехніки, 2015. С.111-112.
5. Вовкотруб Р.П. Розвиток усного мовлення учнів першого класу в процесі навчання грамоти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Одеса. Південноукр. Держ. Пед. Ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2006. 191 с.
6. Дмітренко Н.Є. Автономне навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики [монографія]. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 504 с.
7. Дмітренко Н.Є., Доля І.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. / редкол. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 46 С. 166-170.
8. Довбня С.О. Гра як історико-педагогічний феномен. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 9. С. 245-249.
9. Дружинець М.Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти : монографія. Одеса : Одес. Нац. Ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.
10. Жайворонок В.В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. Мовознавство. 2004, С. 23-35.

11. Іпатій І.К., Кузик О.В. Формування навичок діалогічного та монологічного мовлення. URL : <http://intkonf.org/ipatiy-i-k-kuzik-ov-formuvannya-navichok-dialogichnogo-ta-monologichnogo-movlennya>
12. Камінська Н. Ігрові моменти на уроках англійської мови. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80 с.
13. Киливник В.М. Рольова гра як один з методів активного навчання студентів іноземній мові. URL: <http://mp2.umo.edu.ua/wp-content/uploads/2012/04/Киливник.pdf>)
14. Компанець Н. М. Компетентність при вивченні англійської мови для студентів-реабілітологів. URL: [12165-1](#)
15. Конькова Т.М., Шалаєва В.В. Рольова гра як засіб активації пізнавальної діяльності студентів при вивченні англійської мови в вищих навчальних закладах. *Scientific Journal Virtus*. 2018. № 20, Part 1. С. 208-211.
16. Краснова Н.В. Методичні рекомендації щодо використання рольових ігор на заняттях з іноземної мови : навч. посіб. Харків : Стильна типографія, 2017. С. 501-511.
17. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації : навч. Посіб. Суми : сумду, 2011. 282 с.
18. Лещенко Г. Компендіум основних методичних понять: стислий виклад засад формування комунікативної україномовної компетенції. *Українська мова і література в школі : науково-методичний журнал*. 2009. № 5. С. 6-13.
19. Матюха Г.В. Методика формування у старших дошкільників умінь усного спілкування англійською мовою : автореферат дис. канд. пед. наук : 13.00.02; Одеса, 2008. 22 с.
20. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

21. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Котенко, А.В. Соломаха [та ін.]. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
22. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. Холод Ірина Василівна. Умань : Візаві, 2018. 165 с.
23. Методика формування мовленнєвих компетентностей. URL : [Методика ЛЕКЦІЯ 7 | PDF](#)
24. Москалик Г. Комунікаційна природа освіти. *Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ». Політологія, психологія комунікації*. 2013. № 4. С. 204
25. Навчальні програми з іноземних мов загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи. URL : mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pd
26. Ногачевська І., Логвіна О. Психологічні підходи до побудови монологу-розповіді. *Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”* 2021. № 52. С. 204-224.
27. Пелекха О. Формування у студентів англomовної компетентності в читанні засобами публіцистичних текстів. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. №24. 249-260.
28. Пентилюк М.І. Методика викладання рідної мови в середніх навчальних закладах : підручник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2000. 264 с.
29. Птушка А.С. Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови. *Лінгводидактика*. 2012. 156 с
30. Рольові ігри на уроках англійської мови. URL : <https://vseosvita.ua/library/rolovi-igri-na-urokah-anglijskoi-movi-340347.html>).

31. Рольова гра, її функції та класифікація рольових ігор. URL : https://studwood.net/1607587/pedagogika/rolova_funktsiyi_klasifikatsiya_rolovih_igor)
32. Романюк О.С. Навчання усного англійського мовлення студентів гуманітарних спеціальностей на основі аутентичних художніх творів: автореферат дис. канд. пед. наук : 13.00.02; Держ. закл. “Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського”/ Одеса, 2014. 21 с.
33. Сергєєва О. Методологічні підходи до процесу навчання аудіювання при професійній підготовці перекладачів. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, (April 22, 2022; Chicago, USA)/ 2022. 29-30.
34. Скрипник Н.І. Формування монологічного й діалогічного мовлення майбутніх учителів української мови. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Випуск 74. С.141-145.
35. Черниш В.В. Організація та проведення рольових ігор на уроках іноземної мови. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 7-15.
36. Черниш В.В. Контроль рівня сформованості компетентності в англомовному діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2012. № 1/(69). С.10.
37. Шерстюк О.М. Ігри маленьких англійців. *Іноземні мови*. 2001. №1. С. 44-49.
38. Ягупов В.В. Метод ділової гри в навчанні. Види ділових ігор. URL : https://eduknigi.com/ped_view.php?id=198).
39. Anderson J. Role play for todays. Delta. 2006. 86p.
40. Brown H. D. *Principles of Language Learning and Teaching*. Pearson Longman,. 2007. 410 p.
41. Camprubí Gutiérrez, V. Role-playing games: A motivational tool to help EFL learners develop confidential speaking. 2023. URL: <http://surl.li/qmnqwe>
42. Cilibrasi L., Stojanovik V., Riddel, P., & Saddy D. Sensitivity to Inflectional Morphemes in the Absence of Meaning: Evidence from a Novel Task. *Journal of Psycholinguist Research*. 2019. № 48. Pp. 747-767.

43. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics (6th ed.). Oxford: Blackwell. 2008. URL: <http://dx.doi.org/10.1002/9781444302776>
44. Dmitrenko N. Ye., Voloshyna O. V., Pinaieva O. Yu. Simulation Game in Quasi-Professional Training of Pre-Service Teachers. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*. 2022. № 8 (2), Pp. 33-39.
45. Ebadi S. Exploring the impact of role-playing in clubhouse on the oral fluency and willingness to communicate of EFL learners. *Education and Information Technologies*, 2024, 29.7: 7927-7968. URL: <http://surl.li/oczgvs>
46. Goban-Klas T. Media i komunikowaniemasove: teorie i analizyprasy, radia, telewizji i Internetu. Warszawa, Kraków: Wydawnictwonaukowe PWN., 2015. C. 42-43.
47. Katemba K. Role-Playing Improves Speaking Proficiency Skills Acuity. *Journal of English Language Pedagogy, Literature and Culture*. 2023. № 8 P. 246.
48. Kjær J. The Effect of Role-Playing on Students' Foreign Language Anxiety and Oral Participation. URL: <http://surl.li/cctzlh>
49. Livingstone Carol. Role play in language learning: Livingstone, Carol. Harlow: Longman, 1983. 94 pp.
50. Richards J. Approaches and methods in language teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270 p.
51. Richards J. Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press, 2006. 47 p.
52. Scarcella Robin C. Socio-Drama for Social Interaction. *Tesol Quarterly*. 1978.Vol. 12, No. 1. Pp. 41-46.
53. Sheils J. Kommunikation im Fremdsprachenunterricht. Strasbourg: Council of Europe press, 1994. 334 s.
54. Siddiqui R. Using role-playing in the classroom to aid English conversation. *Research Studies in English Language Teaching and Learning*. 2024. № 2(5). Pp. 269-281.
55. Stevens R. Role-play and student engagement: Reflections from the

classroom. *Teaching in Higher Education*. 2015. № 20(5). Pp. 481-492.

56. Subekti A. Role-play and speaking anxiety: A case study in an online English speaking class. *JLA (Jurnal Lingua Aplicata)*. 2022 № 6 (1). Pp. 33-43.

57. White W. J., Arjoranta J., Hitchens M., Peterson J., Torner, E., & Walton J. Role-playing game studies. New York, 2019. 494 p.

58. Williams J. Patrick, Hendricks Sean Q. Winkler, W. Keith. Gaming as Culture: Essays on Reality, Identity and Experience in Fantasy Games. McFarland, 2014. Pp. 3-4.

59. Winardy G.C.B., Septiana E. Role, play, and games: Comparison between role-playing games and role-play in education. *Social Sciences & Humanities Open*. 2023. Volume 8, Issue 1. Pp.1-9.

60. [Practical English :: Restaurant :: Ordering lunch and dinner :: Dialogue 1](#)

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для рольової гри “Applying for a job”

JOB APPLICATION FORM		
Position applied for		
PERSONAL INFORMATION		
Full Name	Address	
Phone Number	Email Address	
EDUCATION		
School/Institution	Degree/Certification	Year Completed
RECENT EMPLOYMENT HISTORY		
Company Name	Position Held	Employment Dates
SKILLS & QUALIFICATIONS		
List relevant skills, certifications, or qualifications:		
RECENT EMPLOYMENT HISTORY		
Reference Name	Relationship	Phone Number
I certify that the information provided in this application is accurate and complete. I understand that providing false information may result in disqualification from consideration for employment.		Applicant Signature

Картки для рольової гри “Art & Society”

A) MODERN ARTIST

B) MUSEUM DIRECTOR

C) TEACHER

D) STUDENT

E)

E) POLITICIAN

Тест для вхідного зрізу знань

Part 1. Мовні навички

1. Оберіть правильний варіант відповіді на запитання: “What time does the lesson start?”
 - a) Yes, it does.
 - b) In the classroom.
 - c) It starts at 8:30.
2. Оберіть правильну граматичну конструкцію для прохання:
 - a) Could you help me with my homework?
 - b) Can you help me with my homework, please?
 - c) Will you help me?
3. Укажіть правильну інтонацію у фразі “Are you ready?”:
 - a) рівна
 - b) низхідна
 - c) висхідна

Part 2. Аудитивні вміння

4. Прослухай монолог: “Yesterday, I went to the park with my friends. We played football, had ice cream, and watched the ducks in the pond.”

Запитання: Про що розповідає співрозмовник?

5. Прослухай запис: “I can’t believe it! You did all this yourself?”

Запитання: Яка емоція передається у голосі?

- a) здивування
- b) радість
- c) сум
- d) злість

Part 3. Комунікативні вміння

6. Завершіть діалог (лікар – пацієнт):

Doctor: "What's the matter?"

Patient: _____

7. Оберіть правильну реакцію в діалозі (рестаран): Customer: "Excuse me, can I see the menu, please?"

Waiter:

- a) Sure, one moment, please.
- b) Would you like something to drink first?
- c) Here you are, sir.

8. Оберіть правильну стратегію, якщо ви не зрозуміли співрозмовника:

- a) Sorry, could you repeat that, please?
- b) I'm not sure I understand.
- c) Could you say that again, please?

Part 4. Соціокультурні вміння

9. Оберіть доречну фразу для формального спілкування:

- a) Good morning, nice to meet you.
- b) Hey, what's up?
- c) Yo, man!

10. Оберіть правильну репліку для відповіді на запитання":

Tourist: "Excuse me, how can I get to the railway station?"

Local: _____

- a) It's about a 10-minute walk from here.
- b) Go straight ahead and then turn left.

Part 5. Компенсаторні вміння

11. Ви не знаєте слова під час розмови і не можете пояснити ідею простими словами. Що робите?

- a) Paraphrase the idea using simpler words.
- b) Stay silent до того моменту, поки не згадаєте слово.
- c) Switch to your native language, щоб продовжити спілкування.

12. Співрозмовник швидко говорить, і ви не все зрозуміли. Що робите?

- a) Ask them to repeat or rephrase politely.

- b) Nod і продовжуйте мовчки.
- c) Перекладайте все в голові і мовчіть.

Результати тесту

10-12 правильних відповідей – високий рівень сформованості умінь. Учень вільно користується мовними структурами, розуміє прослухане, веде діалог і монолог, правильно застосовує комунікативні стратегії та соціокультурні норми. Мовлення природне та адекватне ситуації.

7-9 правильних відповідей – середній рівень сформованості умінь. Учень володіє основними навичками, може підтримати діалог і розуміти співрозмовника. Допускає помилки, але вони не істотно заважають комунікації.

6 і менше правильних відповідей – низький рівень сформованості умінь. Учень має труднощі з граматикою та лексикою, невпевнено орієнтується у комунікативних ситуаціях, частково дотримується соціокультурних норм спілкування.

Ключ до правильних відповідей

Part 1. Мовні навички: 1 – c; 2 – b; 3 – c;

*Part 2. Аудитивні вміння: 4 – Опис походу до парку з друзями / день у парку.
5 – a*

Part 3. Комунікативні вміння:

6 – Можливі правильні відповіді: (I have a headache; I feel sick; My stomach hurts.

7 – c

8 – a (також можливі b, c – за потреби повтору)

Part 4. Соціокультурні вміння

9 – a; 10 – a або b (обидві відповіді коректні);

Part 5. Компенсаторні вміння: 11 – a; 12 – a

Тест для вихідного зрізу знань

Part 1. Мовні навички

1. Оберіть правильну відповідь на запитання: “How long have you been learning English?”
 - a) Since five years.
 - b) For five years.
 - c) I am learning English.
2. Оберіть правильну форму дієслова у майбутньому часі: “By next year, she _____ her studies.”
 - a) finishes
 - b) will have finished
 - c) finished
3. Укажіть правильну інтонацію у фразі “You’re coming with us, aren’t you?”
 - a) висхідна (під кінець)
 - b) низхідна
 - c) рівна

Part 2. Аудитивні вміння

4. Прослухай коротку розповідь: “First, I woke up at 7 a.m., then I had breakfast. After that, I went to school and attended two lessons. In the evening, I watched a movie.”

Запитання: Розташуйте події у правильному порядку від ранку до вечора.

5. Прослухай інструкцію: “Draw a triangle, put a small square inside it, and write your initials above.”

Завдання: Виконай інструкцію на аркуші паперу.

Part 2. Комунікативні вміння

6. Завершіть діалог у аеропорту:

Officer: “Can I see your passport, please?”

Passenger: _____

7. Оберіть правильну реакцію в діалозі у готелі:

Guest: "I'd like to check in, please."

Receptionist:

a) Do you have a reservation?

b) You must pay now.

c) Go upstairs.

8. Оберіть правильну стратегію, якщо ви не згодні з думкою співрозмовника:

a) I don't understand.

b) You are wrong!

c) I don't think so, but that's interesting.

Part 3. Соціокультурні вміння

9. Оберіть правильну реакцію на прохання:

Colleague: "Could you help me with this report?"

You:

a) Yes, of course.

b) No, I don't want to.

c) Ask someone else.

10. Завершіть розмову (формальна ситуація):

Manager: "Thank you for your hard work."

Employee: _____

Part 4. Компенсаторні вміння

11. Під час обговорення проєкту ви не знаєте потрібного слова і не можете перефразувати. Що робите?

a) Paraphrase using simpler words.

b) Say nothing і чекати, поки згадаєте.

c) Switch to your native language, щоб підтримати діалог.

12. Під час розмови за кордоном ви не зрозуміли прохання співрозмовника. Що найдоцільніше?

a) Відповісти наугад.

b) Ignore і змініть тему.

c) Ask politely: “Could you say that in another way, please?”

Результати тесту

10-12 правильних відповідей – високий рівень.

Учень демонструє впевнене володіння граматичними структурами, адекватно використовує комунікативні стратегії та дотримується соціокультурних норм спілкування. Може ефективно взаємодіяти у складних мовленнєвих ситуаціях.

7-9 правильних відповідей – середній рівень.

Учень володіє основними мовними й комунікативними навичками, здатний підтримувати діалог і розуміти співрозмовника. Можливі помилки, але вони не суттєво впливають на спілкування.

Менше **6** правильних відповідей – низький рівень.

Учень має труднощі з граматикою, лексикою та соціально прийнятними моделями мовлення. Потребує додаткової підтримки у формуванні комунікативних умінь.

Ключ до правильних відповідей

Part 1. Мовні навички: 1 – b; 2 – b; 3 – a;

Part 2. Аудитивні вміння:

4 - Порядок подій: woke up → had breakfast → went to school → watched a movie

5 – (виконується учнем на аркуші) – без оцінюваної варіантної відповіді

Part 3. Комунікативні вміння 6 – “Here is my passport.” / “Sure, here you are.” 7 – a; 8 – c;

Part 4. Соціокультурні вміння: 9 – a;

10 – “Thank you, I appreciate it.” / “Thank you, that means a lot.”

Part 5. Компенсаторні вміння: 11 – a; 12 – c.